

Jordbrukspolitik m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet Riksrevisionens styrelses framställning (2008/09:RRS6) angående tvärvillkorskontroller i EU:s jordbruksstöd. Riksrevisionens styrelse har beslutat att slutsatserna av den granskning som Riksrevisionen har genomfört och som redovisas i granskningsrapporten RiR 2008:11 ska överlämnas i form av en framställning till riksdagen. I rapporten pekar Riksrevisionen på att tillämpningen av EG:s bestämmelser om tvärvillkorskontroller har fungerat bristfälligt och att detta bl.a. hänger samman med att regeringen inte har klargjort ansvar och roller för berörda myndigheter. Utskottet anser att det är värdefullt att den aktuella granskningen har genomförts men konstaterar samtidigt att regeringen och ansvariga myndigheter har vidtagit åtgärder för att komma till rätta med bristerna och att ytterligare åtgärder är planerade. Det föreslås därför att riksdagen avslår framställningen.

I betänkandet behandlas också sammanlagt 42 motionsyrkanden om jordbruk och landsbygdens utveckling m.m. från den allmänna motionstiden 2008. Motionerna tar upp frågor som rör bl.a. Sveriges landsbygdsprogram, reformering av EU:s jordbrukspolitik, ekologisk odling och de areella näringarna. Vissa motionsyrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden, och de behandlas därför förenklat.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks. I betänkandet finns 13 reservationer och 3 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Tvårvillkorskontroller i EU:s jordbruksstöd	6
Landsbygdsprogrammet	10
Reform av EU:s jordbrukspolitik	15
Ekologisk odling m.m.	20
De areella näringarna	26
Jordbrukspolitik m.m. – förenklad beredning	29
Reservationer	31
1. Landsbygdsprogrammet, punkt 2 (s)	31
2. Landsbygdsprogrammet, punkt 2 (mp)	31
3. Naturbetesmarker m.m., punkt 3 (s, v, mp)	32
4. EU:s bidrag och subventioner, punkt 4 (v, mp)	33
5. Översyn av CAP, punkt 5 (s, mp)	33
6. Ekologisk odling m.m., punkt 6 (s)	34
7. Ekologisk odling m.m., punkt 6 (mp)	34
8. Klimatmärkning av livsmedel, punkt 7 (s, v)	35
9. Översyn av regelverket för ekologisk odling, punkt 8 (s, mp)	36
10. Småskalig livsmedelsproduktion, punkt 9 (s, v)	36
11. Jordbruket och miljöbalken, punkt 10 (mp)	37
12. Hästnäringen, punkt 11 (s, mp)	37
13. Rennäringspolitik, punkt 12 (s, v, mp)	38
Särskilda yttranden	39
1. Jordbrukspolitik m.m. (s)	39
2. Jordbrukspolitik m.m. (v)	40
3. Jordbrukspolitik m.m. (mp)	42
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	44
Framställningen	44
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	44
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 13	49

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Tvärvillkorskontroller i EU:s jordbruksstöd**

Riksdagen avslår framställning 2008/09:RRS6.

2. **Landsbygdsprogrammet**

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ229 yrkande 2, 2008/09: MJ333, 2008/09:MJ359, 2008/09:MJ392 i denna del, 2008/09:MJ394 och 2008/09:MJ494 yrkande 6.

Reservation 1 (s)

Reservation 2 (mp)

3. **Naturbetesmarker m.m.**

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ392 i denna del.

Reservation 3 (s, v, mp)

4. **EU:s bidrag och subventioner**

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:So497 yrkande 12, 2008/09: MJ227, 2008/09:MJ272, 2008/09:MJ459 yrkande 2 och 2008/09: MJ496 yrkandena 1 och 2.

Reservation 4 (v, mp)

5. **Översyn av CAP**

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ210, 2008/09:MJ211, 2008/09:MJ345 yrkande 3, 2008/09:MJ441, 2008/09:MJ459 yrkande 32, 2008/09:MJ502 yrkandena 18 och 22 samt 2008/09:N440 yrkande 7.

Reservation 5 (s, mp)

6. **Ekologisk odling m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ252 yrkandena 1 och 2, 2008/09:MJ369, 2008/09:MJ444, 2008/09:MJ491 yrkande 2 och 2008/09:MJ500 yrkande 1.

Reservation 6 (s)

Reservation 7 (mp)

7. **Klimatmärkning av livsmedel**

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ494 yrkande 4.

Reservation 8 (s, v)

8. **Översyn av regelverket för ekologisk odling**

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ248.

Reservation 9 (s, mp)

9. Småskalig livsmedelsproduktion

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ342 och 2008/09:MJ459 yrkande 54.

Reservation 10 (s, v)

10. Jordbruket och miljöbalken

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ346 och 2008/09:MJ502 yrkande 17.

Reservation 11 (mp)

11. Hästnäringen

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ471.

Reservation 12 (s, mp)

12. Rennäringspolitik

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ282 och 2008/09:MJ385.

Reservation 13 (s, v, mp)

13. Jordbrukspolitik m.m. – förenklad beredning

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 19 mars 2009

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Claes Västerteg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Claes Västerteg (c), Ola Sundell (m), Jeppe Johnsson (m), Carina Ohlsson (s), Bengt-Anders Johansson (m), Bo Bernhardsson (s), Anita Brodén (fp), Sofia Arkelsten (m), Jan-Olof Larsson (s), Irene Oskarsson (kd), Lena Hallengren (s), Tina Ehn (mp), Staffan Appelros (m), Aleksander Gabelic (s), Helén Pettersson i Umeå (s), Eva Selin Lindgren (c) och Jacob Johnson (v).

Redogörelse för ärendet

I detta ärende behandlar utskottet dels Riksrevisionens styrelses framställning angående tvärvillkorskontroller i EU:s jordbruksstöd (2008/09:RRS6), dels sammanlagt 42 motionsyrkanden om jordbruk och landsbygdens utveckling m.m. från den allmänna motionstiden 2008. Motionerna tar upp frågor som rör bl.a. Sveriges landsbygdsprogram, reformering av EU:s jordbrukspolitik, ekologisk odling och de areella näringarna. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Vissa motionsyrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden, och de behandlas därför förenklat. Frågeställningarna har behandlats bl.a. i betänkandena Landsbygdsutveckling m.m. 2006/07:MJU7 och Landsbygdsutveckling m.m. 2007/08:MJU7.

Utskottets överväganden

Tvårvillkorskontroller i EU:s jordbruksstöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en framställning från Riksrevisionens styrelse angående tvårvillkorskontroller i EU:s jordbruksstöd med hänvisning till vidtagna och planerade åtgärder.

Bakgrund

Riksrevisionen har granskat regeringens och ansvariga myndigheters insatser för att säkerställa att EG:s bestämmelser om tvårvillkorskontroller av jordbruksstödet tillämpas korrekt. Resultatet av granskningen presenteras i rapporten *Tvårvillkorskontroller i EU:s jordbruksstöd* (RiR 2008:11).

Granskningens revisionsfrågor är:

- Har regeringen gett goda förutsättningar för en effektiv och korrekt tillämpning av EG:s regelverk om tvårvillkorskontroller i gårdsstödet?
- Vilka är de väsentliga bristerna i de statliga myndigheternas tillämpning av EG-regelverket om tvårvillkorskontroller i gårdsstödet?

I granskningen har ingått regeringen och Regeringskansliet, Jordbruksverket, Naturvårdsverket, Livsmedelsverket, Kemikalieinspektionen och samtliga länsstyrelser. Kommunernas arbete har inte granskats, men Riksrevisionen har inhämtat information och uppgifter från dessa.

Av Riksrevisionens rapport framgår att tillämpningen av EG-bestämmelserna om tvårvillkorskontroller i Sverige har fungerat bristfälligt. Vissa bestämmelser följs inte, och Sverige riskerar därmed sanktioner från EU. Detta hänger enligt Riksrevisionen till stor del samman med att regeringen inte har klargjort ansvar och roller för berörda myndigheter. Inte heller Jordbruksverket har fullgjort sitt ansvar som samordnande myndighet.

En annan bidragande orsak till de brister som framkommit i granskningen är enligt Riksrevisionen att regeringen inte har lagreglerat den roll som kommunerna fick när det gäller tvårvillkorskontroller. Detta har inneburit motstridiga tolkningar om vilka krav som kunde ställas på kommunerna.

Riksrevisionens granskning visar därtill att länsstyrelserna har beslutat om stöd utifrån olika underlag, vilket har inneburit att enskilda jordbrukare som sökt stöd har behandlats olika beroende på hos vilken länsstyrelse de sökt stöd. Det är enligt styrelsen en grundläggande fråga för länsstyrelserna att de tillämpar regelverket på samma sätt och att rättssäkerheten i hanteringen säkerställs.

Trots de förändringar i organisationen av tvärvillkorskontrollerna som regeringen beslutade 2008 gör Riksrevisionen bedömningen att flera problem kommer att kvarstå. Mot den bakgrunden och vad i övrigt har framkommit i granskningen föreslår styrelsen att regeringen tydliggör ansvar och roller för berörda myndigheter och följer upp hur systemet med tvärvillkorskontroller tillämpas i syfte att säkerställa att EG:s bestämmelser följs.

Framställningen

Riksrevisionens styrelse har beslutat att slutsatserna av den granskning som revisionen har genomfört och som redovisas i granskningsrapporten ska överlämnas i form av en framställning till riksdagen.

Styrelsen föreslår att riksdagen begär att regeringen preciserar ansvar och roller för berörda myndigheter och säkerställer att EG-bestämmelserna om tvärvillkorskontroller tillämpas korrekt och på samma sätt av myndigheterna samt att regeringen regelbundet bör följa upp hur systemet med tvärvillkorskontroller fungerar.

Till stöd för framställningen har styrelsen redovisat följande överväganden.

Granskningen visar att det har varit problem med att hantera tvärvillkorskontrollerna i jordbruksstödet ända sedan EG-bestämmelserna började tillämpas 2005. Sverige har haft svårigheter att uppfylla bestämmelsernas krav på tvärvillkorskontroller och riskerar nu sanktioner från EU. Det är regeringen som ansvarar för att myndigheterna hanterar villkoren för jordbruksstödet på ett korrekt och enhetligt sätt. Av granskningen framgår att regeringen har valt en organisationsmodell som kom att omfatta ett stort antal myndigheter. Granskningen visar vidare att regeringen inte har klargjort roller och ansvar för de inblandade myndigheterna, och Riksrevisionen gör bedömningen att detta har orsakat de problem som nu har iaktagits i granskningen.

Styrelsen anser att regeringen snarast bör vidta de åtgärder som behövs för att Sverige ska uppfylla EU:s krav. Styrelsen vill också framhålla vikt av att de myndigheter som handlägger stödet tillämpar bestämmelserna på samma sätt så att enskilda inte riskerar att behandlas olika beroende på till vilken myndighet man vänt sig och sökt stödet.

I rapporten konstaterar Riksrevisionen att tvärvillkorssystemet som började tillämpas 2005 innebar nya uppgifter för flera myndigheter och kommuner. Granskningen visar samtidigt att regeringen inte tydligt har reglerat myndigheternas roller och ansvar i systemet eller klargjort för myndigheterna hur de nya uppgifterna ska prioriteras i förhållande till andra uppgifter.

Riksrevisionen anser att regeringens otillräckliga initiativ när EG-bestämmelserna infördes har lett till brister i myndigheternas hantering av tvärvillkorskontrollerna och medverkat till betydande samordningsproblem mellan berörda myndigheter. Riksrevisionen anser vidare att regeringen borde ha

utrett och reglerat den roll som kommunerna fick när det gäller tvärvillkorskontroller. De motstridiga tolkningar om kommunernas medverkan som detta medförde bidrog också till bristerna i tillämpningen av EG-bestämmelserna.

Riksrevisionen noterar i rapporten att regeringen den 10 januari 2008 har beslutat att förändra organisationen av kontrollerna i jordbruksstödet. Förändringen innebär bl.a. att länsstyrelserna ska göra de kontroller som kommunerna tidigare förutsattes göra. Kommunerna kommer att ha en fortsatt roll genom att de i sin ordinarie tillsyn ska rapportera till länsstyrelserna om de överträdelser av tvärvillkorskontroller som de hittar hos stödsökande jordbrukare. Styrelsen ser positivt på regeringens initiativ att se över organisationen men anser, mot bakgrund av Riksrevisionens bedömning, att det krävs ytterligare förtydliganden om ansvar och uppgifter och att regeringen snarast bör vidta de åtgärder som behövs för att klarlägga myndigheternas medverkan.

Riksrevisionen har konstaterat att länsstyrelserna har fattat beslut om stöd trots att underlag från tvärvillkorskontroller saknats från ett stort antal kommuner. Länsstyrelserna kan därmed ha bidragit till att stöd betalats ut felaktigt. Styrelsen konstaterar att iakttagelsen om att länsstyrelserna har beslutat om stöd utifrån olika underlag också har inneburit att enskilda jordbrukare som sökt stöd har behandlats olika. Det är enligt styrelsen en grundläggande fråga för länsstyrelserna att de tillämpar regelverket på samma sätt och att rättssäkerheten i hanteringen säkerställs. Alla som söker stöd måste enligt styrelsen vara förvissade om att få samma behandling oavsett till vilken länsstyrelse de vänder sig och söker stöd. Styrelsen anser därför att det bör vara en prioriterad uppgift för regeringen att tillse att alla länsstyrelser har samma förutsättningar och kompetens när de handlägger och beslutar om jordbruksstödet.

Riksrevisionen konstaterar att den felaktiga tillämpningen av EG:s bestämmelser om tvärvillkor innebär en risk för att Sverige kan utsättas för sanktioner från EU. Styrelsen har erfarit att en förhandling med EU om eventuella sanktioner för närvarande pågår och att Sverige därmed kan behöva betala in stora belopp till EU. Styrelsen anser att regeringen efter den fortsatta översynen och klarläggande av myndigheternas och övriga aktörers roller och ansvar i systemet fortlöpande bör följa upp och utvärdera hur myndigheterna tillämpar regelsystemet och säkerställa att Sverige inte ska behöva bli föremål för sanktioner från EU.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att det är värdefullt att Riksrevisionen har genomfört den aktuella granskningen. Vad beträffar det specifika förslag som Riksrevisionens styrelse har lämnat till riksdagen vill utskottet anföra följande.

Med anledning av de problem med tvärvillkorskontrollerna som förekommit och som uppmärksammats av Riksrevisionen och EU-kommissionen beslutade regeringen att överföra ansvaret för tvärvillkorskontrollerna från kommunerna till länsstyrelserna fr.o.m. den 1 januari 2008. Överföringen skedde genom en ändring i förordningen (2004:760) om EG:s direktstöd för jordbrukare, m.m. Utskottet har erfarit att regeringen i regeringsbeslut 4, 2008, uppdrog åt länsstyrelserna att förbereda och genomföra inordnandet av tvärvillkorskontrollerna hos länsstyrelserna. Länsstyrelsen i Västmanlands län fick i uppdrag att samordna arbetet samt fortlöpande hålla Jordbruks- och Finansdepartementen informerade om hur genomförandet fortskrider. Enligt vad utskottet har inhämtat från Jordbruksdepartementet bereds frågan om hur de berörda myndigheternas ansvar och roller kan förtydligas för närvarande inom Regeringskansliet.

Jordbruksverket är samordnande myndighet för tillämpningen av tvärvillkoren. Av Jordbruksverkets regleringsbrev för 2009 framgår att regeringen, med anledning av kritiken från Riksrevisionen om samordningen och tillämpningen av tvärvillkoren, har gett Jordbruksverket i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas för att förbättra samordningen och tillämpningen samt stödet till andra myndigheter. Jordbruksverket har även fått i uppdrag att löpande följa upp och utvärdera systemet för kontroll av tvärvillkor. Senast den 31 mars 2010 ska Jordbruksverket rapportera uppdraget till Regeringskansliet.

Vidare konstaterar utskottet att riksdagen den 11 juni 2008 beslutade att kommunernas ansvar för den offentliga kontrollen av djurskydd skulle flyttas över till länsstyrelserna (prop. 2007/08:63, bet. 2007/08: MJU17, rskr. 2007/08:234). Enligt vad Jordbruksverket har uppgivit innebär det att det numera endast är ett begränsat antal tvärvillkor rörande miljö där den ordinarie tillsynen sköts av kommunerna. Jordbruksverket har vidare uppgivit att verket har vidtagit åtgärder för att förbättra systemet med tvärvillkorskontroller, bl.a. genom att utarbeta instruktioner, hålla utbildningar och att utveckla kontaktnät med berörda myndigheter.

Av det anförda framgår att regeringen och ansvariga myndigheter har vidtagit åtgärder för att komma till rätta med brister som Riksrevisionens styrelse har påpekat och att ytterligare åtgärder är planerade i samma syfte. Därmed kan Riksrevisionens styrelses framställning lämnas utan vidare åtgärd från riksdagens sida.

Landsbygdsprogrammet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att förbättra konkurrenskraften i jord- och skogsbrukssektorn (s) och förbättring av miljön och landskapet (s, c, mp).

Jämför reservationerna 1 (s), 2 (mp) och 3 (s, v, mp).

Bakgrund

Ett nytt svenskt landsbygdsprogram för perioden 2007–2013 godkändes av EU-kommissionen den 28 juni 2007. Programmet grundar sig på rådets förordning (EG) nr 1698/2005 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Programmet finansieras både av Sverige och EU och omfattar sammanlagt ca 35 miljarder kronor under sjuårsperioden, vilket är en ökning jämfört med perioden 2000–2006. Det övergripande målet, en hållbar ekonomisk, ekologisk och social utveckling av landsbygden, innebär bl.a. att landsbygdens naturresurser och miljö ska bevaras och användas på ett hållbart sätt. Det innebär även att man stimulerar ekonomisk tillväxt och fler jobb för att därigenom göra det attraktivt att leva och bo i Sveriges landsbygdsområden.

Programmet är uppdelat på fyra områden, s.k. axlar, vars mål och inriktning är gemensamma för EU-länderna.

- Målet för åtgärder i axel 1 är att förbättra utvecklings- och konkurrenskraften hos företag inom jord- och skogsbrukssektorn, rennärning, livsmedelsproduktion och förädling av jord- och skogsbruksprodukter. Axel 1 innehåller därför stöd till kompetensutveckling, lärande och spridning av ny kunskap, investeringsstöd och stöd till vidareförädling.
- Det övergripande målet för axel 2 är att bevara och utveckla ett attraktivt landskap med höga natur- och kulturvärden. Åtgärderna ska bidra till att de nationella miljökvalitetsmålen uppfylls, men också till att öka landsbygdens attraktionskraft för boende, besökande och för företagande.
- Övergripande mål för axel 3 är att skapa ett mer diversifierat och konkurrenskraftigt näringsliv och en bättre livskvalitet på landsbygden. Stöden inom axeln kan gå till företag och förutsättningsskapande projekt. Detta ska stimulera lokalt entreprenörskap, företagande och affärsutveckling i landsbygdens olika branscher och bidra till nya arbetstillfällen. Stöd finns också till lokal utveckling, grundläggande tjänster och bevarandet av natur- och kulturarvet.
- Axel 4 inriktas på att främja ett effektivt genomförande av landsbygdsprogrammet genom lokal förankring, inflytande och samarbete. Arbetet ska bygga på en aktiv medverkan från näringslivet, ideella organisationer och den offentliga sektorn.

Motionerna

Enligt motion MJ392 (s) bör landsbygdsprogrammet ge förutsättningar för ett långsiktigt och bärkraftigt jordbruk och en hållbar landskapsutveckling. Vidare bör landsbygdsprogrammet leda till ett uthålligt nyttjande av naturbetesmarkerna och att de biologiska och kulturhistoriska värdena restaureras. I motion MJ333 (c) anförs att det finns ett behov av produktionskopplade ersättningar i Sveriges mindre gynnade områden för att undvika ett passivt brukande av marken. I flera motioner förespråkas förstärkta åtgärder för att minska växtnäring förluster i jordbruket. I motion MJ394 (c) och motion MJ229 (mp) yrkande 2 framförs att arealen skydds zoner längs vattendrag minskar på grund av att landsbygdsprogrammets stödnivå för skydds zoner har sänkts samtidigt som spannmålspriserna har ökat. Regeringen bör därför förbättra villkoren för stödet till skydds zoner. För att minska övergödningen av hav och sjöar bör medlen inom landsbygdsprogrammet satsas på investeringsstöd, kompetensutveckling och information enligt motion MJ494 (s) yrkande 6. För att minska näringsläckaget bör lantbrukarna bl.a. ersättas för odling av fånggrödor, inställd höstbearbetning och skydds zoner. I motion MJ359 (c) framförs att miljöstöd och skötselkrav i större utsträckning bör anpassas så att det är möjligt att ekonomiskt kompensera för mindre intäkter inom traditionellt jord- och skogsbruk om delar av den produktiva arealen avsätts för viltbruk.

Utskottets ställningstagande

Som ovan nämnts är det övergripande målet för åtgärder inom axel 1 i landsbygdsprogrammet att förbättra utvecklings- och konkurrenskraften hos företag inom jord- och skogsbrukssektorn, rennäring, livsmedelsproduktion samt inom förädling av jord- och skogsbruksprodukter. För dessa syften finns bl.a. medel för kompetensutveckling. Kompetensutvecklingen ska leda till att verksamheten på landsbygden bättre anpassas till rådande och förändrade marknadsförutsättningar och att jordbruk, renskötsel och skogsbruk bedrivs på ett mer hållbart sätt. Inom axel 1 finns även startstöd till unga jordbrukare och rennäringföretagare. Genom att stimulera en livskraftig jordbruks- respektive rennäring ska en hållbar utveckling på landsbygden uppnås. Vidare finns investeringsstöd för modernisering av jordbruks- och rennäringföretag. Stödet ska bidra till att påskynda en anpassning till nya marknadsförutsättningar, men det ska även kunna ge positiva effekter för biologisk mångfald, miljövänlig produktion, djurvälstånd och arbetsmiljö. Stöd lämnas även för vidareförädling av råvaror från primärproduktion i syfte att öka konkurrenskraft, ekonomisk bärkraft och entreprenörskap i företaget. Dessutom lämnas stöd till samarbete att initiera nya produkter, processer och tekniker inom jordbruks- och livsmedelssektorn samt inom skogsbrukssektorn.

Utskottet konstaterar att de frågor som tas upp i motion MJ392 är föremål för regeringens uppmärksamhet i det svenska landsbygdsprogrammet 2007–2013. Motionsyrkandet MJ392 (s) delvis avstyrks därför, i den mån det inte kan anses tillgodosett med vad som anförts.

När det gäller åtgärder inom axel 2 i landsbygdsprogrammet är det övergripande målet att bevara och utveckla ett attraktivt landskap med höga natur- och kulturvärden. I de områden i landet där de naturliga förutsättningarna för jordbruk är sämre än i övriga landet, t.ex. i bergsområden eller i skogsområden, kan jordbrukare få kompensationsbidrag för att sköta betesmarker eller för vall-, spannmåls- och potatisodling. Enligt 2 kap. 10 § förordningen (2007:481) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder lämnas stöd för slåtter- och betesvall på åkermark samt för betesmark för så stor areal som motsvaras av visst genomsnittligt årligt innehav av nötkreatur, tackor och getter. Kompensationsbidraget syftar dels till att stärka den regionala ekonomin, dels till att främja ett öppet och varierat odlingslandskap. Utöver nämnda kompensationsbidrag kan stöd lämnas enligt förordningen (1996:93) om nationellt stöd till jordbruket i norra Sverige. Stödet lämnas i syfte att skapa bättre förutsättningar för jordbruk inom områden i norra Sverige där det med hänsyn till klimat och andra produktionsförutsättningar är särskilt svårt att driva sådan verksamhet. Enligt förordningen kan stöd lämnas till jordbrukare med produktion av mjölk, smågrisar, slaktsvin, getter, ägg, potatis, bär eller grönsaker och till företag som transporterar mjölk till mejeri.

Utskottet konstaterar med den lämnade redovisningen att flera insatser görs för att stödja produktionen i landets mindre gynnade områden och föreslår att motion MJ333 (c) därmed lämnas utan vidare åtgärd.

Inom axel 2 ges även ersättningar till ett miljöanpassat jordbruk. Ersättningarna ska bidra till att uppnå de svenska miljökvalitetsmålen. Miljöersättningarna syftar bl.a. till att bevara ett öppet och varierat odlingslandskap genom vallodling, genom skötsel av betesmarker och slåtterängar eller genom vård av kulturelement i odlingslandskapet och i renskötselområdet. Det finns även ersättningar för att minska läckage av växtnäringssämnen, minska riskerna vid användning av kemiska växtskyddsmedel och att bedriva ekologisk produktion. De åtgärder inom axel 2 som riktar sig till skogsbruket syftar till att bevara och utveckla skogens biologiska mångfald och dess kulturmiljövärden och att öka arealen ädellövskog. Åtgärderna ersätter skogsägarna för de insatser som görs för att anpassa skogsskötseln genom t.ex. bränning, röjning eller för att öka andelen död ved i skogen.

Via axel 1 kan medel erhållas för kompetensutveckling, information och kunskapsspridning. T.ex. kan medel sökas för kompetensutveckling för förbättring av miljön och landskapet med koppling till axel 2.

Den 17 februari 2009 beslutade Jordbruksverket om nya föreskrifter om direktstöd, SJVFS 2009:4. Enligt de nya föreskrifterna får betesmark innehålla högst 60 träd per hektar jordbruksmark för att berättiga till gårdsstöd. Gårdsstöd kan dock erhållas om det finns upp till 100 träd per hektar

när det gäller marker som är särskilt värdefulla ur miljö- eller kulturperspektiv och som ingår i ett miljöersättningsåtagande. Om en betesmark inte berättigar till gårdsstöd finns möjlighet att söka ersättning enligt landsbygdsprogrammet, förutsatt att marken uppfyller kriterierna för programmet's åtgärder. Den nya föreskriften om direktstöd trädde i kraft den 6 mars 2009. I svar på skriftlig fråga 2008/09:580 den 10 februari 2009 anförde jordbruksminister Eskil Erlandsson att regeringen inom ramen för den s.k. hälsokontrollen lyckats förhandla fram att Sverige i landsbygdsprogrammet kan ha andra kriterier för att definiera ersättningsberättigande betesmarker än de som gäller för gårdsstödet. Regeringen avser, med tillämpning redan under 2009, att ändra landsbygdsprogrammet genom att höja ersättningsnivåerna för skötseln av de mest värdefulla betesmarkerna som förlorar sitt gårdsstöd. Vidare kommer regeringen att ge Jordbruksverket i uppdrag att specifikt följa utvecklingen av de betesmarker som faller ur gårdsstödssystemet. Om det visar sig att dagens ersättningar tillsammans med de justeringar som görs redan nu inte är tillräckliga för att säkra hävden, uppger jordbruksministern att han är beredd att överväga ytterligare höjning av ersättningarna för vissa betesmarker.

Med det anförda föreslår utskottet att motion MJ392 (s) delvis lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller minskning av växtnäring förluster konstaterar utskottet att det inom ramen för axel 2 i landsbygdsprogrammet görs insatser för att minska läckaget från jordbruksmark. Insatserna ska bidra till att uppfylla miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning*. Ersättning lämnas för odling av fånggröda, vårbearbetning (jordbearbetning efter den 1 januari) samt för skyddszoner mot vattendrag.

Enligt landsbygdsprogrammet (s. 172) är en odling av fånggröda efter skörd av en huvudgröda på hösten en effektiv insats för att minska risken för kväveläckage under höstmånaderna och för att bevara växtnäringen i marken. Fånggrödans effekt på kväveläckaget beror på dess förmåga att ta upp kväve under hösten men också på att marken inte bearbetas. Att inte bearbeta marken under höstmånaderna har därför i sig en positiv effekt för att minska läckagerisken genom att den förhindrar kvävefrigörelsen. Syftet med skyddszoner är att minska ytavrinningen och växtnäring läckaget från åkermarken. Genom att anlägga en gräsbevuxen zon längs vattendrag och sjöar minskar ytavrinningen från åkermarken särskilt under höst och vinter, och därmed erhålls lägre förluster av främst fosfor bunden till jordpartiklar. Skyddszoner är även gynnsamma för flora och fauna.

Enligt vad utskottet har inhämtat från Regeringskansliet innebar gårdsstödsreformen som infördes 2005 bl.a. att gårdsstöd även utgick för åkerareal som användes som skyddszon. Av den anledningen justerades stödet för skyddszoner ned i landsbygdsprogrammet 2007–2013. Den 24 november 2008 gav regeringen emellertid Statens jordbruksverk och Skogsstyrelsen i uppdrag att, efter samråd med Naturvårdsverket och Energimyndigheten, redovisa förslag till anpassning av landsbygdsprogrammet med

anledning av översynen av den gemensamma jordbrukspolitiken. Bedömningen av om åtgärder är motiverade ska göras utifrån vissa utpekade utmaningar. En av dessa är att förbättra vattenmiljön. Bakgrunden är EU:s mål avseende vattenförvaltning som fastställts genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EC av den 23 oktober 2000 (ramdirektivet för vatten). Enligt regeringsuppdraget har jordbruket, genom läckaget av växt-näringsämnen och växtskyddsmedel till vatten, en viktig roll för Sveriges möjligheter att uppfylla ramdirektivet för vatten. I uppdraget ingår även att analysera målpuffyllelse av miljöersättningarna inom det svenska landsbygdsprogrammet och, där så är befogat, föreslå revideringar för att nå de mål som finns angivna i programmet. I uppdraget ingår också att i tillämpliga delar beakta de förslag till åtgärder som redovisas i Miljömålsrådets rapport från den andra fördjupade utvärderingen av miljö kvalitetsmålen. Ett skäl att se över miljöersättningarna är enligt uppdraget att världsmarknadspriserna på jordbruksprodukter och insatsvaror har ökat kraftigt under 2007 och 2008, vilket kan ha påverkat viljan att ansluta sig till miljöersättningarna.

När det gäller kunskapsspridning vill utskottet nämna Greppa Näringen som är en samordnad satsning för att minska förluster av växtnäring och bekämpningsmedel. Jordbruksverket, länsstyrelserna och LRF samverkar i projektet. Greppa Näringen arbetar med rådgivning, information och utbildning genom kurser och studiecirklar. Även organisationen Odling i balans spelar en viktig roll vad gäller kunskapsspridning om ett hållbart brukande genom sitt arbete med pilotgårdar.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ394 (c), MJ229 (mp) yrkande 2 och MJ494 (s) yrkande 6 lämnas utan vidare åtgärd i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

Inom ramen för axel 2 finns regionalt prioriterade ersättningar som bl.a. ger möjlighet att ta hänsyn till regionalt viktiga värdegrunder såsom rekreation, identitet och sociala värden. Varje behörig myndighet kommer att tilldelas ett anslag för prioriteringar som främjar landskapets natur- och kulturmiljövärden med kopplingar till de areella näringarna. Ersättning kan härvid utgå för icke produktiva investeringar i jordbruk. Inom axel 2 finns även medel för icke produktiva investeringar i skog. Bland annat ges ersättning till aktiviteter som stärker den biologiska mångfalden och kulturmiljövärden i svensk skogsmark.

Utskottet föreslår att motion MJ359 (c) med det anförda lämnas utan vidare åtgärd.

Reform av EU:s jordbrukspolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om EU:s stöd till jordbruket (s, m, c, fp, v, mp) och EU:s regelverk för jordbrukare (m).

Jämför reservationerna 4 (v, mp) och 5 (s, mp).

Motionerna

I flera motioner begärs att Sverige ska arbeta för att begränsa EU:s subventioner till jordbruket. Regeringen bör enligt motion MJ272 (s) ta vid där den tidigare slutade och aktivt verka för en förändring av EU:s jordbrukspolitik. Den tidigare regeringen verkade för ökad frihandel, en mer rättvis världshandel och att EU:s utgifter för jordbrukssubventioner skulle minskas. I motion MJ459 (v) yrkande 2 anförs att Sverige bör verka för att subventioner som stöder kött- och mejeriindustrin ska fasas ut. Genom stödet bidrar EU till den miljöpåverkan som djurindustrin orsakar. Enligt motion MJ227 (fp) delas EU:s exportbidrag ut till företag som använder socker som är odlat inom EU. Sverige bör driva frågan om att reformera marknadsordningen för socker. Några yrkanden framhåller att stöd inte bör ges till produkter som är hälsoskadliga. Regeringen bör enligt motion So497 (mp) yrkande 12 väcka frågan om att tidigarelägga utfasningen till stödet till tobaksodling inom EU. Tobaksbruket inom EU orsakar hundratusentals dödsfall varje år. I motion MJ496 yrkandena 1 och 2 framhålls att EU:s subventioner till vin- och tobaksodling bör avvecklas och att man bör analysera EU:s jordbrukspolitikens negativa inverkan på folkhälsan.

Några motionsyrkanden berör frågor som behandlas i översynen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP). Sverige bör enligt motion N440 (mp) yrkande 7 verka för att EU:s jordbrukssubventioner omvandlas till stöd för att underlätta för biogasproduktion. I motion MJ345 (m) yrkande 3 görs gällande att det skånska jordbruket har stora möjligheter att vara en resurs när det gäller produktion av bioenergi och att det därför behövs en utbyggnad av gasnätet. I motion MJ459 (v) yrkande 32 framhålls att Sverige inom översynen av CAP bör verka för att EU:s bidrag och subventioner inom jordbruket m.m. ska bidra till att förbättra Östersjöns miljö. I motion MJ502 (mp) yrkande 18 anförs att regeringen bör ha förbättring av den biologiska mångfalden som en överordnad princip då EU:s jordbrukspolitik förändras. EU stöder ohållbara brukningsmetoder genom att ge stöd till lanteriet utan att ha tillräckliga krav på miljöhänsyn. Enligt motion MJ502 (mp) yrkande 22 bör stödet till åtgärder för att bevara biologisk mångfald i jordbruket påtagligt ökas vid den förestående omfördelningen av pengarna inom landsbygdsprogrammet. Skötsel och hävd av ängs- och betesmarker är viktiga för att bevara den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet.

Frågor om EU:s regelverk för lantbrukarna behandlas i några motioner. Tvärvillkoren bör ses över och göras mer flexibla enligt motion MJ210 (m). Det är inte rimligt att en lantbrukare ska få sanktioner eller indragna EU-medel för att denne inte klarat att fylla alla mål i tvärregelsystemet. I motion MJ211 (m) yrkas att lantbrukare ska tillåtas att använda svart träda, vilket skulle minska användningen av bekämpningsmedel och därmed bidra till ett miljövänligare jordbruk. Det anförs i motion MJ441 (c) att systemet för ersättningsnivåer i gårdsstödet måste reformeras i riktning mot ett system där beloppet per hektar är lika oavsett var marken ligger. I längden är det inte försvarbart att ersättningsbeloppen baseras på vad marken producerade för ett antal år sedan.

Utskottets ställningstagande

Enligt vad utskottet har erfarit är regeringens övergripande ståndpunkt när det gäller EU:s jordbrukspolitik att den ska fortsätta att reformeras i riktning mot ökad marknadsorientering, ett ökat fokus på landsbygdspolitiken samt solidaritet med fattiga länder. Gårdsstödsreformen, som infördes 2005, innebär att merparten av de tidigare produktionsbundna direktstöden ersätts med ett gårdsstöd utan koppling till produktionen. Detta ska stärka jordbrukets konkurrenskraft och ge ett livskraftigt europeiskt jordbruk som producerar vad konsumenterna efterfrågar. För att förbättra konkurrensläget för u-länderna vill regeringen att EU drar ned på exportsubventioner och interna stöd samt minskar gränsskyddet på jordbruksprodukter. Detta ska ske i syfte att öka u-ländernas marknadstillträde, vilket i sin tur leder till en ökad självförsörjning för dessa länder.

Regeringen beskriver i budgetpropositionen för 2009 att den gemensamma jordbrukspolitikerna sedan Sveriges EU-inträde har reformerats stegvis i en riktning som ligger i linje med den ovan redovisade ståndpunkten. Gårdsstödsreformen ledde till en frikoppling av stöden från produktionen i de flesta sektorer. Reformerna har därefter följt för socker, frukt och grönt, vin samt bomull. Omfattningen av marknadsstöd är i dagsläget begränsad.

Som utskottet tidigare har framhållit har utskottet inte någon annan uppfattning än vad som framförs i motion MJ272 (s) om att fortsatta reformer av den gemensamma jordbrukspolitikerna behöver genomföras. Enligt utskottets mening föreligger det i princip ingen motsättning mellan regeringens uppfattning och den uppfattning som kommer till uttryck i denna motion. Utskottet anser att syftet med motionen i allt väsentligt kan anses tillgodosatt och föreslår att motionen lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

När det gäller stödet till kött- och mejeriindustrin har utskottet inhämtat att det kopplade direktstödet i form av slakt- och handjursbidrag ska frikopplas senast den 1 januari 2012 enligt överenskommelsen om en översyn av den gemensamma jordbrukspolitikerna. Medlemsstaterna kan dock välja att frikoppla dessa stöd vid ett tidigare datum. Senast den 1 augusti 2009 ska Sverige ha fattat beslut i frågan. Vidare innebär överenskommel-

sen att mjölkkvotssystemet ska fasas ut t.o.m. 2015, då systemet ska upphöra att gälla. Kvoterna kommer att höjas med 1 % per år under perioden 2009–2013. Dessutom ska stödet till privat lagring av ost samt de avsättningsfrämjande stöden för smör och grädde avskaffas. Utskottet föreslår att motion MJ459 (v) yrkande 2 med det anförda lämnas utan vidare åtgärd.

En politisk överenskommelse om reformering av marknadsordningen för socker fattades i november 2005. Reformen innebär bl.a. att priset för vitsocker och råsocker sänks stegvis med 36 % till 2009 och att minimipriset för betor sänks med 39,5 % till 2009. Interventionssystemet fasas ut under en övergångsperiod och tas bort 2010. En omstruktureringsfond skapas för att underlätta för industri med dålig konkurrenskraft att lägga ned produktionen. Programmet finansieras av den europeiska sockerindustrin genom en avgift på produktionskvoten. Utskottet har inhämtat från Jordbruksdepartementet att det inte längre utgår exportbidrag inom sockersektorn, eftersom reformen har lett till att det inte finns ett överskott på socker inom EU. Utskottet konstaterar att sockersektorn har reformerats och föreslår att motion MJ227 (fp) lämnas utan vidare åtgärd i den mån yrkandet inte tillgodosetts med vad som anförts.

Som utskottet tidigare har redovisat när det gäller den gemensamma jordbrukspolitikens inverkan på folkhälsan och frågan om subventionerna till vin- och tobaksodling, beslutades den 21 april 2004 en reform av marknadsordningarna för de s.k. Medelhavsprodukterna – olivolja, tobak och bomull – samt för humle, jämför rådets förordning (EG) nr 864/2004. Beslutet var i linje med reformen av den gemensamma jordbrukspolitikerna 2003 och innebär att berörda stöd helt eller delvis frikopplas från produktionen. Valet av gröda kommer således inte att i lika hög utsträckning styras av möjligheten att erhålla stöd. För marknadsordningen för tobak innebär beslutet att stödet till tobaksproduktionen fr.o.m. 2010 frikopplas helt. Hälften av stödet ska då användas till omstruktureringsåtgärder inom ramen för landsbygdsprogrammet. Under en övergångsperiod från 2006 till 2009 finns det möjlighet att koppla upp till 60 % av nuvarande tobaksstöd till produktionen.

I december 2007 nådde EU:s jordbruksministrar en överenskommelse om en reform av marknadsordningen för vin. Målet för reformen är att anpassa sektorn till den övriga reformerade jordbrukspolitikerna. Enligt vad utskottet har inhämtat tillämpas huvuddelen av den nya förordningen som reglerar vinmarknaden, rådets förordning (EG) nr 479/2008 av den 29 april 2008 om den gemensamma organisationen av marknaden för vin, fr.o.m. den 1 augusti 2008. Reformen innebär att delar av de marknadsreglerande stöden övergår till s.k. nationella stödprogram. Stödet till destillation och druvmust kommer att fasas ut under en fyraårsperiod och kommer att finansieras inom de nationella stödprogrammen. Vidare införs ett röjningsbidrag som syftar till att avveckla olönsam vinodling. En del av budgeten för vinmarknaden flyttas till programmet för landsbygdsutveckling och all vinareal kopplas till gårdsstödet. Enligt utskottets uppfattning

innebär det redovisade arbetet inom Europeiska unionen att syftet med motionerna So497 (mp) yrkande 12 och MJ496 (mp) yrkandena 1 och 2 om folkhälsa och om stöd till vin- och tobaksodling till stor del tillgodosetts. Motionerna kan därför lämnas utan vidare åtgärd.

Regeringen har i faktapromemorian 2008/09:FPM18 "Hälsokontroll" av den gemensamma jordbrukspolitiken redovisat att det för att rådet skulle kunna uppnå en kompromiss om 2003 års reform av jordbrukspolitiken, krävdes att ett visst antal översynsklausuler inkluderades i förordning (EG) nr 1782/2003 om direktstöd. Syftet med dessa klausuler var att efter några års tillämpning av det nya stödsystemet se över hur regelverket skulle kunna förbättras och anpassas till utvecklingen på marknaden. Mot denna bakgrund offentliggjorde kommissionen den 20 november 2007 ett meddelande till Europaparlamentet och rådet om förberedelser inför översynen av 2003 års reform av den gemensamma jordbrukspolitiken. Översynen utmynnade i en politisk överenskommelse om förändringar i den gemensamma jordbrukspolitiken vid jordbruks- och fiskerådet den 18–20 november 2008. Överenskommelsen rör regelverken för direktstöd, landsbygdsutveckling och den samlade marknadsordningen. De berörda EU-förordningarna är direkt tillämpliga i Sverige. I vissa avseenden finns dock möjlighet att på nationell nivå välja mellan olika alternativ för genomförande av de nya bestämmelserna.

Direktstöd är stöd som beviljas direkt till jordbrukare enligt de stödsystem som förtecknas i bilaga I till rådets förordning (EG) nr 1782/2003 om upprättande av gemensamma bestämmelser för system för direktstöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken och om upprättande av vissa stödsystem för jordbrukare. Genom s.k. modulering minskas utbetalningen av direktstöd och motsvarande belopp överförs till programmet för landsbygdsutveckling. Härigenom minskas det totala direktstödsbelopp som varje år beviljas en jordbrukare med en viss procentsats. När modulering gjordes obligatoriskt i samband med reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken 2003 sattes den årliga procentsatsen till 3 % för 2005, 4 % för 2006 och 5 % från 2007 fram till 2012. Genom överenskommelsen 2008 beslutades att den grundläggande obligatoriska moduleringen skulle öka med totalt 5 % fördelat på fyra steg med början 2009. För jordbrukare som får mer än 300 000 euro om året i direktstöd tillkommer en progressiv modulering om ytterligare 4 %. De modulerade medel som tillförs landsbygdsprogrammet ska framför allt användas inom fyra utpekade områden: *klimat; förnybar energi; vattenförvaltning; och biologisk mångfald*. Medlen får även användas för att satsa på innovation inom dessa områden samt på åtgärder i samband med omstruktureringen av mjölksektorn. Enligt vad utskottet har erfarit bereds inom Regeringskansliet för närvarande frågan om hur de tillskjutande modulerade medlen ska användas i det svenska landsbygdsprogrammet. Senast den 30 juni i år ska de förändringar som föreslås meddelas EU-kommissionen.

Överenskommelsen innebär också att vissa verksamhetskrav i tvärvillkoren som inte har en direkt anknytning till jordbruksverksamhet togs bort. Detta berör ett fåtal bestämmelser i direktivet om bevarande av vilda fåglar och direktivet om bevarande av livsmiljöer och vilda djur. Samtidigt kompletteras reglerna om god jordbrukshävd och goda miljöförhållanden (skötselkrav) med nya normer avsedda att inkludera skydd för vatten och förbättra skyddet av biologisk mångfald. De nya normerna ska börja tillämpas senast den 1 januari 2010, med undantag för kravet på buffertremsor längs vattendrag som ska införas senast den 1 januari 2012.

Utskottet är i avvaktan på resultatet av det arbete som pågår inte berett att föreslå något uttalande med anledning av motionerna N440 (mp) yrkande 7, MJ345 (m) yrkande 3, MJ459 (v) yrkande 32, MJ502 (mp) yrkandena 18 och 22. Motionerna bör därför lämnas utan vidare åtgärd i den mån de inte kan anses tillgodosedda.

Inom EU har behovet av att förändra och förenkla systemet med tvärvillkorskontroller uppmärksamrats. Kommissionen gjorde under 2007 en översyn av systemet med tvärvillkoren (Rapport från kommissionen till rådet om tillämpningen av systemet med tvärvillkor, KOM(2007) 147). Översynen har resulterat i förändringar i rådets förordning (EG) nr 1782/2003 om upprättande av gemensamma bestämmelser för system för direktstöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken och om upprättande av vissa stödsystem för jordbrukare. Förändringarna innebär bl.a. att små tvärvillkorsavvikelser inte ska behöva leda till avdrag på stödet och att avdrag som gäller små belopp inte behöver göras. Utskottet konstaterar att yrkandet i motionen MJ210 (m) härigenom i huvudsak får anses tillgodosett och föreslår att motionen lämnas utan åtgärd.

Den 17 februari 2009 beslutade Jordbruksverket om ändring i verkets föreskrift (SJVFS 2004:85) om direktstöd. Enligt vad utskottet har inhämtat från Jordbruksverket ska tvärvillkorskraven som förhindrar svart träda ha upphävts i den nya föreskriften (SJVFS 2009:4). Föreskriften träder i kraft den 6 mars 2009. Utskottet föreslår att motion MJ211 (m) lämnas utan åtgärd då den i huvudsak får anses tillgodosedd.

Enligt vad utskottet har inhämtat från Jordbruksdepartementet kunde medlemsstaterna vid genomförandet av 2003 års jordbruksreform välja mellan tre olika typer av gårdsstödsmodeller (en "historisk" modell, en "regional" modell eller en "blandmodell"). I Sverige fick stödet en utformning som delvis byggde på historiska stödutbetalningar, i syfte att undvika alltför drastiska omfördelningseffekter. Detta tog sig framför allt uttryck i de s.k. tilläggsbelopp som tillföll mjölk- och nötköttsproducenter vars djurbidrag frikopplats. De högre stödrättsvärdena får dock med tiden en allt svagare koppling till den produktion som de ursprungligen grundades på. Den nyligen träffade överenskommelsen om en översyn av den gemensamma jordbrukspolitiken gör det möjligt att utjämna stödrätters värde till en mer enhetlig nationell stödnivå. Detta kan ske genom att medlemsstaterna i viss mån omfördelar stödrätter och stödrättsvärden i samband med

att kvarvarande kopplade stöd frikopplas och integreras i gårdsstödet. Utjämningen kan bestå i allt från att i någon mån minska de allra högsta stödrättsvärdena till att införa ett system med enhetliga stödrättsvärden. En fullständig utjämning leder till att stödet tappar sin koppling till historisk produktion och att dess karaktär av stöd för kollektiva nyttigheter förstärks. En långtgående nationell utjämning kan samtidigt leda till en geografisk förskjutning av markvärdet, vilket i sin tur kan få effekter på bl.a. kostnaderna för arrende och nyetablering i olika delar av landet. Frågan om utjämning av stödrätter övervägs för närvarande inom Jordbruksdepartementet. Regeringen kommer att fatta beslut i frågan före den 1 augusti 2009. Utskottet föreslår att motion MJ441 (c) lämnas utan vidare åtgärd i avvaktan på resultatet av det pågående beredningsarbetet.

Ekologisk odling m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om ekologisk produktion och konsumtion (s, m, c, fp), en klimatöversyn av livsmedelskedjan (s) och en utredning om jordbrukets betydelse (mp). Vidare avslås förslag om närproducerade livsmedel och småskalig slakteriverksamhet (m, v).

Jämför reservationerna 6 (s), 7 (mp), 8 (s, v), 9 (s, mp) och 10 (s, v).

Motionerna

Enligt motion MJ252 (m) yrkandena 1 och 2 bör målen för ekologisk produktion respektive offentlig konsumtion upphävas. För att klara den växande befolkningen måste vi odla mer effektivt. Även i motion MJ444 (c) framförs att det är tveksamt att ställa upp bestämda procentmål för vissa odlingskoncept. I motionen efterfrågas en utredning av den svenska åkermarkens användning och miljöstödens utformning i ett globalt klimat- och resursperspektiv.

I motion MJ369 (s) framhålls i stället att det behövs stöd för att öka den ekologiska produktionen av livsmedel. Den offentliga sektorn bör vara pådrivande och öka konsumtionen av ekologiska produkter. Regeringen bör göra en översyn av regelverket för ekologisk odling i Sverige enligt motion MJ248 (s). Ett förbättrat och förenklat regelverk skulle stimulera till en ökad ekologisk odling. Jordbruksverket, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) och Lantbruksuniversitetet bör enligt motion MJ491 (c, m, fp) yrkande 2 göras uppmärksamma på behovet av utvecklingsarbete, informationsinsatser och rådgivning för husbehovsodlare och annan småskalig ekologisk odling i Sverige. Motion MJ494 (s) yrkande 4 efterfrågar en klimatöversyn av hela livsmedelsked-

jan. Livsmedlen bör märkas med avseende på varans ursprung, transport, förädling och energiåtgång. Den miljöinriktade offentliga upphandlingen kommer att vara ett viktigt verktyg för klimatmärkningen.

Billig olja har gjort det ekonomiskt lönsamt att producera konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel och att koncentrera jordbruksdriften till allt större gårdar enligt motion MJ500 (mp) yrkande 1. I motionen efterlyses en utredning som belyser jordbrukets och jordbruksyrkets betydelse i ett samhälle utan olja.

Ett nytt regelsystem behöver införas på EU-nivå som gynnar små lokala slakterier och lokala närproducerade livsmedel av hög kvalitet enligt motion MJ459 (v) yrkande 54. Det är motiverat bl.a. utifrån god djurhållning och mål om hållbar utveckling. En liknande mening framförs i motion MJ342 (m). Enligt motionen bör regelverket ändras i syfte att underlätta för mobila slakterier, vilka har många fördelar framför konventionell slakt ur djurskydds- och smittskyddssynpunkt.

Utskottets ställningstagande

I mars 2006 överlämnade den tidigare regeringen skrivelsen Ekologisk produktion och konsumtion – Mål och inriktning till 2010 till riksdagen (skr. 2005/06:88). I skrivelsen redovisade regeringen sin bedömning av målen för ekologisk produktion och inriktningen för arbetet med konsumtion av ekologiska livsmedel i offentlig sektor till 2010. Regeringens bedömning var att den certifierade ekologiska odlingen vid utgången av 2010 minst borde uppgå till 20 % av landets jordbruksmark. Den certifierade ekologiska produktionen av mjölk, ägg och kött från idisslare borde öka markant. Slutligen borde den certifierade produktionen av griskött och matfågel öka kraftigt. Efterfrågan på ekologiska livsmedel och marknadsutvecklingen, inklusive produktutveckling och distribution, bedömdes vara avgörande för om målen kan nås. För att stimulera en positiv utveckling av marknaden borde konsumtionen av certifierade ekologiska livsmedel i offentlig sektor öka. Inriktningen borde vara att 25 % av den offentliga konsumtionen av livsmedel skulle avse ekologiska livsmedel 2010. Enligt vad utskottet har inhämtat från Regeringskansliet har den nuvarande regeringen ingen avsikt att ändra målen fram till 2010.

I sammanhanget kan nämnas att Ekologiskt Forum vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien 2007 ledde arbetet med att ta fram en aktionsplan för att uppnå de mål som specificerades i regeringens skrivelse. Målgrupp för aktionsplanen är alla aktörer i livsmedelskedjan samt berörda myndigheter. Ekologiskt Forum har fått i uppdrag av Jordbruksdepartementet, genom Jordbruksverket, att arbeta med uppföljning och andra aktiviteter för att nå målen med en ökad ekologisk produktion och konsumtion. Ekologiskt Forum har därför tagit initiativ till att bilda en branschövergripande styrgrupp med representanter för primärproduktion, livsmedelsindustri, handelsföretag och offentlig verksamhet för att tillsammans med en

projektledare följa upp arbetet med aktionsplanen. Arbetet ska också stimulera olika aktörer att göra särskilda insatser och bidra till måluppfyllelse av de mål som regeringen har formulerat. Den 29 april 2009 kommer Ekologiskt Forum att anordna ett seminarium om uppföljning av Aktionsplan 2010. Seminariets syfte är att ge en aktuell bild av den certifierade ekologiska odlingen samt den privata och offentliga konsumtionen av ekologiska livsmedel.

Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen när det gäller bibehållandet av de uppställda målen för ekologisk produktion och offentlig konsumtion och föreslår att motionerna MJ252 (m) yrkandena 1 och 2 och MJ444 (c) avslås.

I budgetpropositionen för 2009 konstateras att efterfrågan på ekologiska livsmedel de senaste åren har ökat kraftigt såväl nationellt som internationellt. Riktade åtgärder inom bl.a. landsbygdsprogrammet ger goda förutsättningar för en ökad produktion av ekologiska livsmedel som kan tillgodose konsumenternas efterfrågan i handeln. Genom axel 2 i landsbygdsprogrammet kan brukare av åkermark och betesmark få ersättning för ekologisk odling eller ekologisk djurhållning respektive resursbevarande produktion med ekologisk inriktning, om de uppfyller villkoren för ekologiska produktionsformer. Utskottet bedömer att marknaden för ekologiska produkter kommer att kunna utvecklas på egna villkor efter 2010. Genom det anförda samt vad som ovan anförts om 25-procentsmålet för offentlig konsumtion av ekologiska livsmedel, anser utskottet att syftet med motion MJ369 (s) i allt väsentligt är tillgodosett. Motionsyrkandet bör således avslås.

I juni 2007 beslutades om en ny EU-förordning om ekologiska livsmedel och ekologiskt jordbruk, rådets förordning (EG) nr 834/2007 av den 28 juni 2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av förordning (EEG) nr 2092/91. Den nya förordningen trädde i kraft den 1 januari 2009 och innebär bl.a. modernare och enklare regler. Förordningen föreskriver att ekologiska produkter ska ursprungsmärkas och förtydligar att användning av GMO inte är tillåtet i ekologisk produktion. Enligt vad utskottet har inhämtat från Jordbruksdepartementet regleras den ekologiska odlingen huvudsakligen på EU-nivå. Utöver EU:s lagstiftning finns det privata organisationer som har regler för ekologisk produktion, såsom Krav.

Ett sätt att underlätta för konsumenterna att välja ekologiska produkter är märkning. För att en produkt ska få märkas som ekologisk måste den vara certifierad enligt EU:s regler av ett godkänt kontrollorgan. Certifiering ger rätt att använda ordet ekologisk på produkten och även att använda EU:s logotyp för ekologisk produktion. De producenter som uppfyller Kravs regler får även använda Kravmärket. EU-kommissionen driver för närvarande ett arbete med att ta fram en logotyp som ska vara gemensam

för alla medlemsstater. Utskottet anser att motion MJ248 (s) i huvudsak har tillgodosetts med det anförda och föreslår att motionen lämnas utan vidare åtgärd.

I fråga om stöd till ekologisk produktion och utvecklingsarbete m.m. framgår det av Jordbruksverkets regleringsbrev 2009 att minst 8 000 000 kr från anslag 1:21 Konkurrenskraftig livsmedelssektor ska satsas på marknadsfrämjande åtgärder i syfte att främja ekologisk livsmedelsproduktion. Av anslag 1:25 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket ska minst 6 000 000 kr avse försöks- och utvecklingsverksamhet rörande ekologisk produktion. Från anslaget ska vidare utbetalas 3 500 000 kr till Fritidsodlingens Riksorganisation för informations- och rådgivningsverksamhet samt 750 000 kr till Stiftelsen Trädgårdsodlingens elitplantstation. I regleringsbrevet för Sveriges lantbruksuniversitet 2009 anges att minst 7 000 000 kr av anslag 1:29 Sveriges lantbruksuniversitet ska användas för fältforskningsverksamhet rörande ekologisk produktion. Slutligen framgår det av 2009 års regleringsbrev för Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande att anslag 1:30 ska finansiera stöd till forskning rörande ekologisk produktion med minst 23 000 000 kr. Utskottet anser att syftet med motion MJ491 (c, m, fp) yrkande 2 i allt väsentligt är tillgodosett med vad som nu redovisats. Motionen bör därför lämnas utan vidare åtgärd.

Utskottet har tidigare behandlat frågan om klimatmärkning av livsmedel (bet. 2007/08:MJU1). Utskottet framhöll i betänkandet att det vore värdefullt för enskilda konsumenter med en klimatmärkning. Vidare redovisades att regeringen, för att driva frågan om en sådan märkning, i oktober 2007 anordnade ett seminarium där frågan om klimatmärkning av livsmedel diskuterades. Vid seminariet deltog representanter för konsument-, producent- och märkningsorganisationer, handeln, forskare och myndigheter. Regeringens syfte var att få information och diskutera med livsmedelsföretag, organisationer och privata aktörer hur de jobbar med klimat- och märkningsfrågan. Enligt vad utskottet nu har erfarit bjöd Miljödepartementet, Jordbruksdepartementet och Integrations- och jämställdhetsdepartementet in till ett nytt seminarium i december 2008. Syftet med detta seminarium var att följa upp vad som hänt under det år som gått. Liksom på det föregående seminariet deltog representanter från konsument-, producent- och märkningsorganisationer, handeln, forskare och myndigheter. Under seminariet presenterade en del av aktörerna sitt arbete med klimatmärkning och redogjorde för utvecklingen sedan 2007. Vid seminariet framkom att flera organisationer arbetar med klimatmärkning av livsmedel. SIS driver svenskt deltagande i det internationella standardiseringsarbetet inom organisationerna CEN och ISO. I januari 2008 togs initiativ till en ny ISO-standard för klimatmärkning av produkter (Carbon Footprint). Enligt tidsplanen ska standarden vara färdig 2010. Vidare driver Krav och Svenskt Sigill ett gemensamt projekt för att utveckla regler för klimatsmart matproduktion. Sedan seminariet 2007 har flera aktörer anslutit sig

till projektet. Utskottet, som är fortsatt positivt till klimatmärkning, konstaterar att arbetet framskrider och att motion MJ494 (s) yrkande 4 i avvaktan på resultatet av detta arbete kan lämnas utan vidare åtgärd.

Vad gäller jordbrukets betydelse i ett samhälle utan olja har regeringen i budgetpropositionen för 2009 uttalat att det är viktigt att brukningsmetoderna alltmer inriktas på ett hållbart nyttjande som bidrar till att Sveriges miljömål uppnås och ekosystemtjänster vidmakthålls och stärks (prop. 2008/09:1, utg.omr. 23). Av budgetpropositionen framgår vidare att anslag 1:25 *Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket* ska användas för försöks- och utvecklingsverksamhet i syfte att styra utvecklingen inom jordbruket och trädgårdsnäringen mot minskat växtnäringsläckage, minskad ammoniakavgång, säkrare och minskad användning av växtskyddsmedel, bevarande av biologisk mångfald och tillvaratagande av kulturvärden, för ekologiskt jordbruk samt för effektivare energianvändning inom de areella näringarna. Resultaten från verksamheten ska bl.a. ligga till grund för rådgivning, information och utbildning riktad till jordbrukare, lagstiftning på området samt framtagande och utveckling av insatser inom ramen för landsbygdsprogrammet. Anslaget tillförs 3 miljoner kronor under 2009.

Utskottet har tidigare konstaterat (bet. 2008/09: MJU2) att regeringen i proposition 2008/09:50 Ett lyft för forskning och innovation presenterar en finansiell satsning på tre strategiska forskningsområden. En av dessa är klimatrelaterad forskning, där man kommer att inrikta forskningen på energi, hållbart nyttjande av naturresurser samt effekter på naturresurser, ekosystemtjänster och biologisk mångfald. Regeringen anser att en vikande tillgång på lättillgänglig olja och ökade oljepriser, tillsammans med den negativa miljöpåverkan som en oljebaserad ekonomi ger, motiverar ökade insatser för att finna alternativa energikällor som ger mindre miljöpåverkan. I samma proposition redovisar regeringen att Klimat- och sårbarhetsutredningen (SOU 2007:60) konstaterade att klimatförändringen kan leda till en kraftfull förändring av de naturliga förutsättningarna för jord- och skogsbruk, fiske och renskötsel. Den har intensifierat diskussionen om vilka åtgärder som måste vidtas för att minska användningen av fossila råvaror. En åtgärd är att ersätta dessa med förnybara råvaror ur biomassa från de areella näringarna, dvs. ett samhälle baserat på biologiska resurser, en kunskapsbaserad bioekonomi. Förnybara biologiska råvaror antas i ökad omfattning användas inom industriprocesser, läkemedel etc. Det innebär nya möjligheter för de areella näringarna och för tillväxt, men kräver ny forskning, utveckling och innovation. Vidare noterar utskottet att Jordbruksverket enligt regleringsbrevet för 2009 får använda 12 000 000 kr av anslag 1:23 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* för informations-, forsknings- och utvecklingsarbete som syftar till att minska utsläppen från svenskt jordbruk som bidrar till klimatförändringar och för att hantera de förändrade förutsättningarna som är en följd av klimatföränd-

ringar. Utskottet konstaterar att de frågor som tas upp i motion MJ500 (mp) yrkande 1 är föremål för regeringens uppmärksamhet och föreslår att motionsyrkandet avslås.

Vad gäller närproducerade livsmedel och småskaliga slakterier kan inledningsvis påpekas följande. I årets budgetproposition (prop. 2008/09:1 utg.omr. 23) framhåller regeringen att ett av syftena med regeringens landsbygdsprogram är att få ett mer diversifierat och breddat näringsliv på landsbygden. Produktion och förädling av livsmedel är viktiga delar liksom upplevelseturism baserat på landsbygdens resurser. Den småskaliga produktionen av livsmedel är vanligtvis baserad på närproducerade råvaror, bidrar till arbetstillfällena i glesbygden och till nyföretagande, särskilt bland kvinnor. Verksamheten har också ofta en besöksnäring kopplad till produktionen. De småskaliga livsmedelsproducerande företagen i Sverige med färre än tio anställda hade 2007 en omsättning av 700 miljoner kronor och omsättningen ökar med ca 10 % per år. För regeringen är det därför fortsatt viktigt att underlätta för denna näringsgren att utvecklas ytterligare på landsbygden, där den spelar en allt viktigare roll för sysselsättning och företagande. Målsättningen är alltid att de livsmedel som produceras ska vara säkra. Arbetet att på bästa sätt uppnå detta bland små företag utan alltför stora investeringar och utan att riskera livsmedels säkerheten ska fortsätta som en del av regeringens arbete med minskat regelkrångel för att främja en utveckling av företagandet på landsbygden.

Utskottet noterar vidare att stödåtgärden Högre värde i jord- och skogsbruksprodukter finns inom landsbygdsprogrammets axel 1. Åtgärden ska bl.a. stödja lokal eller regional, småskalig eller hantverksmässig vidareförädling av livsmedel och jord- och skogsbruksprodukter med inriktning på särskilda egenskaper eller kvaliteter.

Utskottet har tidigare uttalat (senast i bet. 2006/07:MJU7) att de nya förordningarna om livsmedelshygien innebär att om ett slakteri uppfyller alla krav som ställs på hygien, hantering av animaliska biprodukter m.m. saknar det betydelse om slakteriet går att flytta eller inte. De rättsliga hindren för mobila slakterier är därmed undanröjda. Utskottet ser positivt på denna utveckling och anser att en bärkraftig mobil slaktverksamhet kan medföra positiva effekter när det gäller djuromsorgen, eftersom behovet av transport av levande djur minskar. Enligt vad utskottet har inhämtat från Livsmedelsverket väntas EU-kommissionen presentera en rapport med erfarenheter av tillämpningen av de nya förordningarna om livsmedelshygien den 20 maj 2009. I samband med denna rapport avser Livsmedelsverket att driva frågan om att utvidga möjligheten till avlivning på plats.

Under en följd av år har en del av Livsmedelsverkets anslag öronmärkts för att förbättra förutsättningarna för de mindre slakterierna. Det framgår av årets regleringsbrev för Livsmedelsverket att verket, av de medel som har anslagits för dess verksamhet, ska använda 9 000 000 kr för insatser att förbättra de mindre slakteriernas förutsättningar. Takbelopp ska tillfäll-

ligt införas för köttkontrollavgiften per slaktat djur. I detta takbelopp ska ingå kostnaderna för besiktningsveterinärernas resor till de slakterier som inte har fast stationerad personal.

Utskottet konstaterar med den lämnade redovisningen att flera insatser görs för att förbättra möjligheterna för närproducerade livsmedel och småskaliga slakterier och föreslår därför att motion MJ459 (v) yrkande 54 och motion MJ342 (m) lämnas utan vidare åtgärd i den mån yrkandena inte kan anses tillgodosedda.

De areella näringarna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om miljöbalken i förhållande till jordbruksnäringen (m, mp), en utredning om hästnäringen (mp) samt en jämställd rennärlagsstiftning (s).

Jämför reservationerna 11 (mp), 12 (s, mp) och 13 (s, v, mp).

Motionerna

Regeringen bör ge Jordbruksverket i uppdrag att se över behovet av att precisera miljöbalkens allmänna hänsynsregler som rör jordbruket enligt motion MJ502 (mp) yrkande 17. Till exempel bör åkrar inte gödslas i närheten av vattendrag, och kantzoner invid vattendrag bör bevaras i syfte att värna om den biologiska mångfalden. Enligt motion MJ346 (m) behöver kraven på miljökonsekvensbeskrivningar i miljöbalken kompletteras. Efter som mark som en gång har bebyggt aldrig kan återställas till jordbruksmark, bör livsmedelsproduktion ges större vikt än de flesta alternativa användningar av marken.

Det behövs en ny hästutredning som skapar en helhetssyn på hästområdet enligt motion MJ471 (mp). Utredningen bör knyta ihop de ämnesområden som har relevans för hästen, hästägandet och hästföretagandet.

Regeringen bör ta bort könsdiskriminerande text i en ny rennärlagsstiftning enligt motion MJ282 (s). I utredningsbetänkandet En ny rennärlagspolitik (SOU 2001:101) har en ny rennärlagsstiftning föreslagits. I förslaget har uttryck som renskötande medlem och husfolk tagits bort. Även i motion MJ385 (s) begärs att regeringen ska återkomma till riksdagen med en modern och jämställd rennärlagsstiftning.

Utskottets ställningstagande

Miljöbalkens hänsynsregler omfattar bl.a. försiktighetsprincipen och lokaliseringprincipen. Försiktighetsprincipen innebär att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som inte är av försumbar betydelse i det enskilda fallet ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de

begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Av lokaliseringprincipen följer att det för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Kraven som följer av hänsynsreglerna gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem.

Enligt 12 kap. 8 § miljöbalken får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om den hänsyn till natur- och kulturvärden som ska tas vid skötsel av jordbruksmark och vid annan markanvändning i jordbruket, såsom i fråga om skyddet av odlings- och kulturlandskapet samt djur- och växtlivet. Föreskrifterna får dock inte vara så ingripande att pågående markanvändning inom den berörda delen av fastigheten avsevärt försvåras. Av 12 kap. 9 § miljöbalken framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att jordbruksmark får tas ur jordbruksproduktion först efter anmälan till länsstyrelsen, om inte åtgärden är av ringa betydelse för jordbruket på brukningsenheten eller för natur- och kulturmiljön. Vidare framgår av 10 § att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter som skäligen kan behövas från miljöskyddssynpunkt i fråga om 1) begränsningar av antalet djur i ett jordbruk, 2) försiktighetsmått för gödselhanteringen, och 3) växtodlingen.

Utskottet noterar att föreskriften om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:119) om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket, (SJVFS 2006:17), förtydligar de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. 1–4 §§ miljöbalken (1998:808) och kompletterar reglerna om områdeskydd i 7 kap. samma lag. I föreskriften regleras bl.a. borttagande av brukningshinder, röjning av träd och buskar, gödsling, skötsel av trädor, placering av sten, massor och avfall. Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att motion MJ502 (mp) yrkande 17 kan lämnas utan vidare åtgärd i den mån den inte kan anses tillgodosedd.

När det gäller frågan om att bevara mark för livsmedelsproduktion, konstaterar utskottet att det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten. Planläggning och exploatering sker med stöd av plan- och bygglagen (1987:10). Enligt 2 kap. 1 § plan- och bygglagen ska mark- och vattenområden användas för de ändamål som områdena är bäst lämpade för, med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företråde ska ges åt en sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Vidare framgår att delar av miljöbalken ska tillämpas vid planläggning och i ärenden om bygglov. Av 3 kap. 4 § miljöbalken följer att jord- och skogsbruk är av nationell betydelse och att brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anlägg-

ningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. I sammanhanget kan också påpekas att miljö kvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap* innebär att odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljö värdena bevaras och stärks.

Med det anförda föreslås att motion MJ346 (m) lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller hästsektorn har utskottet tidigare konstaterat (bet. 2007/08: MJU2) att landsbygdsprogrammet för perioden 2007–2013 innebär flera möjligheter att stödja hästverksamheten i landet, exempelvis med vallstöd, betesmarksersättningar, investeringsstöd och stöd för kompetensutveckling. Utskottet har vidare inhämtat att regeringen 2006 inledde en satsning på hästsektorn. Denna satsning har fortsatt även 2007 och 2008 och omfattar totalt 15 miljoner kronor per år, varav Jordbruksverket har fått 6 miljoner kronor per år. Av Jordbruksverkets regleringsbrev för 2009 framgår att verket får använda 6 000 000 kr av sitt anslag för att främja ett livskraftigt hästföretagande, med inriktning mot i första hand utveckling av regionala hästkompetenscentrum och hästturismen. Vidare framgår att verket ska utbetala minst 7 000 000 kr till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Medlen ska användas till samfinansierad forskning på hästområdet, för vilken näringen avsätter lika mycket.

När det gäller satsningen på hästsektorn har utskottet inhämtat från Jordbruksverket att verkets medel bl.a. har använts till att stödja nationella projekt som bidrar till att främja ett livskraftigt hästföretagande. Man har även låtit göra en framtidsstudie av hästsektorn. Syftet var att ge en överblick över framtida utvecklingsvägar för hästsektorn för att ge politiker och andra beslutsfattare underlag för att kunna fatta beslut om en önskad utveckling för hästsektorn och att ge verksamhetsutövare bättre möjlighet att förbereda sig inför framtiden. Studien presenterades i en rapport i maj 2008.

Slutligen har utskottet inhämtat att jordbruksministern har bildat en samlingsgrupp inom hästområdet för att bättre ta till vara hästsektorns utvecklingspotential. Samarbetsgruppen ska arbeta med frågor som är viktiga för att utveckla hästsektorn och ska utgöra en plattform för informations- och erfarenhetsutbyte. Genom ett departementsbeslut den 2 mars 2009 har samlingsgruppen utvidgats till att inkludera 20 olika organisationer och myndigheter. Den utvidgade gruppen ska samla bred kompetens om frågor som rör hästhållning, uppfödning, utbildning, företagande, samhällsplanering, m.m. Nya deltagare i gruppen är Ridskolornas Riksorganisation, Svenska Ekoturismföreningen, naturbruksgymnasierna, Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Hästen, Svenska Islandhästföreningen, Western Riders Association of Sweden, länsstyrelserna, Boverket och Sveriges Kommuner och Landsting. Deltagare sedan tidigare är Jordbruksverket, Sveriges lantbruksuniversitet, Nutek, Lantbrukarnas Riksförbund, Brukshästar-

nas Samarbetskommitté, Hästnäringens Nationella Stiftelse, Hästnäringens Yrkesnämnd, Svensk Galopp, Svenska Hästavelsförbundet, Svenska Ridsportförbundet, Svenska Travsportens Centralförbund och Sveriges Veterinärförbund.

Utskottet konstaterar med den lämnade redovisningen att flera insatser görs för att stärka hästsektorn och för att samordna de olika delar som sektorn utgörs av. Utskottet föreslår därför att motion MJ471 (mp) lämnas utan vidare åtgärd.

Vad gäller en modern och jämställd rennärlingslagstiftning bör följande uppmärksammas. Rennärlingen regleras i rennärlingslagen (1971:437) där samernas rättigheter har fått den sammanfattande beteckningen renskötselrätt. Den ger samer rätt att använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. Rätten bygger på urminnes hävd och är grundlagsskyddad. Den tillkommer det samiska folket och får utövas av den som är medlem i en sameby. Enligt vad utskottet har inhämtat från Regeringskansliet har Rennärlingspolitiska kommittén i sitt betänkande En ny rennärlingspolitik (SOU 2001:101) föreslagit omfattande förändringar bl.a. beträffande samebyarnas organisation och rennärlingens administration. Därutöver innehåller Gränsdragningskommissionens betänkande Samernas sedvanemarkar (SOU 2006:14) och Jakt- och fiskeutredningens slutbetänkande Jakt och fiske i samverkan (SOU 2005:116) förslag på hur förvaltningen och nyttjandet av mark och vatten respektive jakt och fiske kan ske i de traditionellt samiska områdena. Betänkandena bereds för närvarande i Regeringskansliet och kommer enligt vad utskottet har inhämtat att ligga till grund för en proposition om samepolitiska frågor. Regeringens avsikt är att propositionen ska avlämnas till riksdagen under våren 2010. I avvaktan på det arbete som pågår är utskottet inte berett att föreslå något uttalande med anledning av motionerna. Motionerna MJ282 (s) och MJ385 (s) bör därför lämnas utan vidare åtgärd.

Jordbrukspolitik m.m. – förenklad beredning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (s, m, c, fp, kd) om jordbrukspolitik m.m. som tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Utskottets ställningstagande

De motionsförslag som tas upp i bilagan rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden. Under riksmötena 2006/07 och 2007/08 har detta gjorts i betänkandena 2006/07:MJU7 Landsbygdsutveckling m.m. och 2007/08:MJU7 Lands-

bygdsutveckling m.m., och riksdagen har avslagit motionsyrkandena i enlighet med utskottets förslag. Utskottet ser därför ingen anledning att nu göra en annan bedömning och avstyrker därför motionsförslagen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Landsbygdsprogrammet, punkt 2 (s)

av Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Lena Hallengren (s), Aleksander Gabelic (s) och Helén Pettersson i Umeå (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ494 yrkande 6 och avslår motionerna 2008/09:MJ229 yrkande 2, 2008/09:MJ333, 2008/09: MJ359, 2008/09:MJ392 i denna del och 2008/09:MJ394.

Ställningstagande

Det traditionella jordbruket bidrar fortfarande till övergödningen av hav och sjöar. Vi anser att de medel som finns inom ramen för EU:s landsbygdsprogram ska investeras i lantbruket via investeringsstöd, kompetensutveckling och information. Landsbygdsprogrammet ska även ersätta lantbrukarna för specifika miljötjänster. Viktiga insatser för att minska näringsläckaget är anläggning av nya våtmarker, odling av fånggrödor, inställd höstbearbetning och skydds zoner.

Vi anser att en utökad rådgivning till lantbrukare har stor betydelse. Projektet Greppa Näringen har bedrivit ett framgångsrikt arbete med att ge lantbrukare råd och stöd om t.ex. lämpliga tidpunkter för gödselspridning. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Landsbygdsprogrammet, punkt 2 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ229 yrkande 2 och avslår motionerna 2008/09: MJ333, 2008/09: MJ359, 2008/09: MJ392 i denna del, 2008/09: MJ394 och 2008/09: MJ494 yrkande 6.

Ställningstagande

Fortfarande fattar man beslut som minskar groddjurens möjlighet att överleva. Ett exempel på detta är minskningen av stöd inom jordbruket till bevarande av kantzoner utmed sjöar och vattendrag. Dessa kantzoner, utan spridning av gödsel och bekämpningsmedel, hindrar inte bara gifter att nå vattendragen, de ger också livsutrymme för groddjur. Det finns därför anledning att ompröva det beslutet. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Naturbetesmarker m.m., punkt 3 (s, v, mp)

av Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Lena Hallengren (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ392 i denna del.

Ställningstagande

Jordbrukslandskapet har genomgått stora förändringar under de senaste 100 åren. Från småskaliga lantbruk med naturbetesmarker har jordbruket omvandlats till storskaliga jordbruksföretag med få grödor och brukningsformer. Det har medfört att framför allt jordbrukslandskapets allra artrikaste naturtyper – ängs- och hagmarker – kraftigt minskat. Det har i sin tur lett till att många arter som tidigare varit vanliga i det öppna landskapet minskar eller rent av är på väg att försvinna. Att bevara den biologiska mångfalden av djur, växter och vårt öppna landskap är numera en av naturvårdens viktigaste uppgifter. För att rädda de viktigaste naturbetesmarkerna krävs ett genomarbetat landsbygdsprogram som bygger på basnäringen jordbruk. Ett sådant landsbygdsprogram bör skapa förutsättningar för ett uthålligt nyttjande av naturbetesmarker och att bevara, restaurera och utveckla de biologiska och kulturhistoriska värdena. Detta bör ges regeringen till känna.

4. EU:s bidrag och subventioner, punkt 4 (v, mp)

av Tina Ehn (mp) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:So497 yrkande 12, 2008/09:MJ459 yrkande 2 och 2008/09:MJ496 yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna 2008/09:MJ227 och 2008/09:MJ272.

Ställningstagande

Köttindustrin och boskapssektorn står för en större klimatpåverkan än världens transporter. Enligt FAO-rapporten Livestock's long shadow står boskapssektorn för hela 18 % av de globala klimatpåverkande utsläppen. Det finns alltså all anledning att sätta fokus på djurindustrin som ett globalt miljöproblem. I Vänsterpartiets rapport Djurindustrin och klimatet – EU blundar och förvärrar konstateras att EU understöder kött- och mejeriindustrin med ungefär 30 miljarder kronor per år i form av s.k. interventioner och direktstöd. Dessutom ger EU 400 miljoner kronor i stöd till marknadsföring av olika djurprodukter, så att försäljningen av dem därmed ska öka. Sverige bör agera för ett slutdatum då dessa kontraproduktiva subventioner som stöder kött och mejeriindustrin ska vara utfasade.

EU:s jordbrukspolitik kommer också i konflikt med unionens målsättning om en förbättrad folkhälsa. Till exempel för man en restriktiv alkoholpolitik för att skydda hälsan, men å andra sidan bedriver man en aktiv jordbrukspolitik för att stödja just denna produktion. På samma sätt fortsätter EU att ge stora ekonomiska stöd till tobaksproducenterna trots att tobaksbruket inom EU orsakar hundratusentals dödsfall varje år. Slutsatsen blir att det måste göras en analys av EU:s jordbrukspolitiks inverkan på folkhälsan. En av de saker man genast borde kunna ändra på är det stöd som EU i dag ger till produktion av tobak och vin. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Översyn av CAP, punkt 5 (s, mp)

av Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Lena Hallengren (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s) och Helén Pettersson i Umeå (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:MJ502 yrkande 22 och 2008/09:N440 yrkande 7 och avslår motionerna 2008/09: MJ210, 2008/09: MJ211, 2008/09: MJ345 yrkande 3, 2008/09: MJ441, 2008/09: MJ459 yrkande 32 och 2008/09: MJ502 yrkande 18.

Ställningstagande

Det ekologiska lantbruket har flera fördelar för den biologiska mångfalden. Skötsel och hävd av ängs- och betesmarker är viktiga för att bevara den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet. Den förestående omfördelningen av pengarna inom landsbygdsprogrammet bör därför påtagligt öka stödet till åtgärder för att bevara biologisk mångfald i jordbruket. EU:s jordbrukssubventioner bör även omvandlas så att de inriktas mer på att stödja biogasproduktion. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Ekologisk odling m.m., punkt 6 (s)

av Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Lena Hallengren (s), Aleksander Gabelic (s) och Helén Pettersson i Umeå (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ369 och avslår motionerna 2008/09: MJ252 yrkandena 1 och 2, 2008/09: MJ444, 2008/09: MJ491 yrkande 2 och 2008/09: MJ500 yrkande 1.

Ställningstagande

Det behövs åtgärder för att öka den certifierade jordbruksmarken och den ekologiska produktionen av livsmedel. Konsumenternas efterfrågan avgör i stor utsträckning hur mycket som produceras ekologiskt. Den offentliga sektorn bör vara pådrivande och öka konsumtionen av ekologiska produkter. Men det är också viktigt att jobba på EU-nivå, där jordbrukssubventionerna behöver reformeras. Till exempel kan mer och mer av stödet utgå till ekologiskt jordbruk. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Ekologisk odling m.m., punkt 6 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ500 yrkande 1 och avslår motionerna 2008/09:MJ252 yrkandena 1 och 2, 2008/09:MJ369, 2008/09:MJ444 och 2008/09:MJ491 yrkande 2.

Ställningstagande

Billig olja har gjort det ekonomiskt lönsamt att producera konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel samt att koncentrera driften till allt större och mer specialiserade gårdar. Det centraliserade jordbruket försvårar möjligheten till mångfald och är inte alltid ett uthålligt jordbruk. Den struktur som billig olja byggt upp kommer dock med all sannolikhet att förändras. Kunskap om produktionen av mat kan snart bli viktigare igen och jordbrukskunskaper kommer sannolikt att efterfrågas. Därför behövs en utredning som belyser jordbrukets och jordbruksyrkets betydelse i ett samhälle utan olja. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Klimatmärkning av livsmedel, punkt 7 (s, v)

av Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Lena Hallengren (s), Aleksander Gabelic (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ494 yrkande 4.

Ställningstagande

Det behövs en klimatöversyn av hela livsmedelskedjan. De etiska aspekterna på våra livsmedel har blivit allt viktigare. Svenska lantbrukare har tagit fasta på dessa krav och ett svenskt mervärde har skapats. Vi vill vidareutveckla detta mervärde genom att satsa på lokalproducerad och ekologisk mat. Livsmedlen ska också märkas på ett sådant sätt att konsumenten tydligt ser vad han eller hon betalar för. Det gäller varans ursprung, transport, förädling och energiåtgång. I satsningen bör ingå att stat, landsting och kommuner köper in lokalproducerade och ekologiska livsmedel. Den miljöinriktade offentliga upphandlingen blir ett viktigt verktyg för klimatmärkningen. Detta bör ges regeringen till känna.

- 9. Översyn av regelverket för ekologisk odling, punkt 8 (s, mp)**
av Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s),
Lena Hallengren (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s) och
Helén Pettersson i Umeå (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ248.

Ställningstagande

Konsumenternas efterfrågan av ekologiskt odlade livsmedel har ökat markant de senaste åren, vilket innebär att efterfrågan är större än utbudet. Det behövs således fler bönder som övergår från konventionellt jordbruk till ekologiskt jordbruk. Samtidigt kan det konstateras att det finns jordbrukare som lämnar det ekologiska jordbruket för att återgå till konventionellt jordbruk.

Jordbruksverket har utrett orsakerna till varför flera jordbrukare återgår till konventionell odling och kommit fram till flera orsaker, bl.a. att ekologisk odling skapar mer ogräs och skadegörare, ger lägre avkastning, medför svårigheter med försörjning av växtnäring och – inte minst – har ett krångligt regelverk. Mot denna bakgrund bör regeringen skyndsamt ta initiativ till en översyn av regelverket för ekologisk odling i syfte att förbättra och förenkla detta, för att på så sätt stimulera till ökad ekologisk odling. Detta bör ges regeringen till känna.

- 10. Småskalig livsmedelsproduktion, punkt 9 (s, v)**

av Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s),
Lena Hallengren (s), Aleksander Gabelic (s), Helén Pettersson i
Umeå (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ459 yrkande 54 och avslår motion 2008/09:MJ342.

Ställningstagande

Den utveckling mot stora djurfabriker som pågår i EU i dag anser vi strider mot god djurhållning, mål om hållbar utveckling, EU:s klimatmål och internationella åtaganden gällande biologisk mångfald. Ett nytt regelsystem

behöver införas på EU-nivå som gynnar små lokala slakterier och lokala och närproducerade livsmedel av god kvalitet. Det är även motiverat utifrån djuromsorgs- och smittskyddssynpunkt. Sverige bör därför agera för ett sådant nytt regelsystem inom EU. Detta bör ges regeringen till känna.

11. Jordbruket och miljöbalken, punkt 10 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ502 yrkande 17 och avslår motion 2008/09:MJ346.

Ställningstagande

Det kan finnas anledning att utveckla och precisera miljöbalkens allmänna hänsynsregler för jordbruket. EU-kommissionen har fört diskussioner med Sverige om t.ex. behovet av skyddszoner där åkrar inte gödslas i syfte att minska utsläpp av näringsämnen till vattendrag. Den europeiska miljöorganisationen EEB har föreslagit krav på EU-nivå att ha kantzoner vid vattendrag, i syfte att värna om den biologiska mångfalden. Regeringen bör ge Jordbruksverket i uppdrag att se över behovet av precisering av miljöbalkens allmänna hänsynsregler för jordbruket. Detta bör ges regeringen till känna.

12. Hästnäringen, punkt 11 (s, mp)

av Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Lena Hallengren (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s) och Helén Pettersson i Umeå (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ471.

Ställningstagande

Reformer inom spelpolitiken och jordbrukspolitiken innebär politiska beslut och lagstiftning som påverkar hästägare och hästhållning. Stora fördelar står att vinna med en samordning inom hästsektorn. Hänsyn måste tas till effekterna inte bara på hästnäringen, utan också på djurskyddet och

på hästägaren som konsument. I remissledet blir det svårt att framföra nydanande förslag, varför det är angeläget att dessa kommer in redan i beredningsskedet. Hästägandet saknar den sammanhållande organisation som hundägarna har i Svenska Kennelklubben och som på samma sätt kan företräda helheten. Regeringen borde därför knyta till sig en oberoende, innovativ och sektorskompetent samordnande person för hästfrågor. Den brist på helhetssyn som finns gör det även angeläget att tillsätta en ny hästutredning som knyter ihop de ämnesområden som har relevans för hästen, hästägandet och hästföretagandet. Detta bör ges regeringen till känna.

13. Rennäringspolitik, punkt 12 (s, v, mp)

av Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Lena Hallengren (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s), Helén Pettersson i Umeå (s) och Jacob Johnson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09: MJ282 och 2008/09: MJ385.

Ställningstagande

I 13 § rennäringslagen (1971:437) finns bestämmelser om renskötande medlem i en sameby. Där finns begrepp som "husfolk" om dem som ingår i det hushåll där den manlige renskötaren är en person. Detta diskriminerande uttryck i lagstiftningen synliggör att regeringen fortfarande kan betrakta kvinnor och barn, men även andra eventuella släktingar, som husbondens egendom, dvs. mannens egendom.

I utredningsbetänkandet En ny rennäringspolitik (SOU 2001:101) föreslås en helt ny rennäringslagstiftning. I förslaget har uttryck som renskötande medlem och husfolk rensats bort. Varje myndig medlem föreslås få en röst, men en medlem kan begära att röstning efter renantal ska ske i vissa frågor. Förutsättningarna för män och kvinnor skulle därmed bli lika eftersom varje medlems rösträtt grundas på det egna reninnehavet. Betänkandet bereds nu av regeringen. Mot bakgrund av ovanstående bör regeringen i sitt arbete med en ny rennäringspolitik och rennäringslagstiftning ta fasta på betänkandets förslag om icke könsdiskriminerande skrivningar i lagtexten och bl.a. rensa bort uttryck som "husfolk". Detta bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Jordbrukspolitik m.m. (s)

Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Lena Hallengren (s), Aleksander Gabelic (s) och Helén Pettersson i Umeå (s) anför:

Vi socialdemokrater i miljö- och jordbruksutskottet vill med detta särskilda yttrande markera den betydelse som vi anser att reformeringen av EU:s jordbrukspolitik och utvecklingen av ett hållbart landsbygdsprogram har för Sverige. Samtidigt som vi noterar att riksdagens majoritet till vissa delar fullföljer den socialdemokratiska jordbruks- och livsmedelspolitiken, vill vi uppmärksamma ett antal områden där det går att göra mycket mer. Vi vill också understryka behovet av en ny parlamentarisk utredning som tar fram riktlinjer för en framtida jordbrukspolitik. Det har gått drygt tio år sedan den senaste utredningen lade grunden för våra jordbrukspolitiska målsättningar. Det är nu hög tid för nya mål.

Kännetecknande för den s-märkta jordbrukspolitiken är att vi konkretiserar mångfalden i landsbygden. Vår politik handlar inte enbart om jordbruk, utan också om ett ökat diversifierat företagande, såsom småskalig livsmedelsproduktion, upplevelseturism, hästverksamhet, grön friskvård och rehabilitering m.m. Vi stöder en gemensam jordbrukspolitik inom EU. Jämförbara krav på hållbart jordbruk ska ställas på alla länder inom unionen. Samtidigt ska EU:s jordbrukspolitik ta hänsyn till regionala skillnader och klimatskillnader. Vi vill snabbare öka fokuseringen på landsbygdsutvecklingen, vilket innebär stöd till ekoodling, närproducerat, landskapsvård och naturvård.

Satsningen på ett konkurrenskraftigt svenskt jordbruk är betydelsefull. Det långsiktiga målet är en jordbrukspolitik som är marknadsanpassad och där lantbrukaren får ersättning för att tillhandahålla de kollektiva nyttigheter som samhället vill ha, men som marknaden har misslyckats med.

Vår jordbrukspolitik ger effekter i form av effektivare energiproduktion, minskad övergödning av Östersjön, förbättrad nationell folkhälsa och, sist men inte minst, en ökad solidaritet med människor i världens fattiga länder. Jordbrukets utveckling har inte bara ekonomiska, utan också biologiska, kulturella och etiska aspekter. För detta krävs ett helhetsperspektiv.

Tidigare socialdemokratiska regeringar har aktivt verkat för en ökad frihandel och en rättvisare världshandel. Vi har som stående punkt i EU:s jordbruksförhandlingar hävdade att jordbrukssubventionerna måste minska. Vårt mål är att det som produceras i dag är det som ska ersättas. Vi inser dock att förändringar tar tid. Mjolk- och köttproduktion måste fortfarande stöttas via landsbygdsprogrammet i vissa områden där produktionen inte klarar konkurrensen. Passivt ägande av mark ska inte stöttas.

Det är viktigt att målen i vår gemensamma jordbrukspolitik blir tydliga och kan förstås av alla, såväl lantbrukaren som skattebetalaren. Förvirringen kring begreppet betesmark visar att EU:s strama riktlinjer måste mjukas upp. Regelverket måste anpassas till de faktiska marktyper som finns i medlemsländerna. EU har kritiserat Sverige för att redovisa jordbruksmark som innehåller för många träd och buskar. Kritiken och hot om sanktioner ledde till en ny betesmarksdefinition med 50 träd per hektar. Vi anser att det är orimligt att ändra regler från ett år till ett annat. Lantbrukare behöver, liksom alla andra företagare, tydliga, långsiktiga och enkla regler. Förståelsen för Sveriges betesmarker måste främjas. De är unika i det svenska jordbruket och viktiga för den biologiska mångfalden.

Jordbruk måste bedrivas på ett sätt som ger minsta möjliga miljöpåverkan. Odlingssystemet måste vara långsiktigt, ekologiskt hållbart och i stånd att försörja en växande befolkning världen över. På sikt ska jordbruket vara helt fritt från fossila bränslen. Vi vill stimulera utvecklingen av ekologiskt jordbruk, men hävdar inte att ekoodling ska vara den enda produktionsformen. Valet får dock aldrig stå mellan ekologisk produktion och ett miljömässigt ohållbart jordbruk. Även det konventionella och storskaliga jordbruket ska vara klimatsmart.

Lantbrukare kan själva påverka jordbrukets näringsläckage. Förhållandevis enkla åtgärder som att plöja tvärs emot en åkers lutning, noggrant planera gödslingen, odla fånggrödor och snabbt ta hand om stallgödsel bidrar till minskat läckage.

Kemisk bekämpning är fortfarande den dominerande växtskyddsmetoden i Sverige. Den internationella försäljningen av bekämpningsmedel fortsätter att öka. Vi anser att arbetet med globala handelsavtal som begränsar användningen av kemiska bekämpningsmedel måste stärkas.

2. Jordbrukspolitik m.m. (v)

Jacob Johnson (v) anför:

Jordbrukspolitiken i Sverige styrs av beslut i EU. Totalt omfattar EU:s jordbrukspolitik (inklusive fisket) närmare hälften av EU-budgeten (ca 1 100 miljarder kronor 2008). Sverige är nettobetalare till EU:s budget. Skillnaden mellan vad vi betalar in och vad EU betalar tillbaka är stor (ca 20 miljarder kronor 2008). Det beror på att Sverige har en liten jordbrukssektor och att regionalstöden endast kan utnyttjas begränsat.

Vi skulle mycket väl kunna avstå de 30 miljarder kronor vi brukar betala till EU om utgifterna gick till vettigare saker än jordbrukspolitiken. Den är dyr, ineffektiv och osolidarisk mot tredje världen. Om EU:s jordbruksstöd avskaffades skulle vi ändå behöva stödja jordbrukssektorn, men vi skulle slippa EU:s enorma byråkrati.

EU beviljar också exportsubventioner till EU-bönderna, något som dumpar priserna på världsmarknaden. Fattiga länder i tredje världen som inte har råd med subventioner får svårt att konkurrera eftersom exportsubventionerna minskar efterfrågan för de fattiga ländernas inhemskt producerade varor. Fattiga bönder i tredje världen slås ut medan EU:s storbönder gynnas.

EU anslår också medel till säljfrämjande åtgärder. Kampanjer riktas mot kvinnor och barn för att de ska dricka mera mjölk och äta mer av de äpplen som blivit över. EU:s direktstöd går inte via marknaden, utan direkt till jordbruksföretagen och bönderna.

Med Lissabonfördraget får EU-parlamentet medbeslutanderätt tillsammans med rådet i dessa frågor. Risken är stor att parlamentet kommer att driva fram ännu mer pengar till jordbruket, vingårdarna, tobaksodlingarna och fisket.

I dag äts mer kött än någonsin. Nästan 40 % av världens spannmål används till djuruppfödning, i EU ligger siffran på närmare 80 %. En viktig åtgärd för att minska utsläppen av växthusgaser och nå FN:s klimatmål är att minska köttproduktionen och konsumtionen. I detta arbete är det viktigt att gynna utvecklingen mot en klimatanpassad kost. Vänsterpartiet anser att ett mål för minskad köttkonsumtion med 25 % till 2020 bör införas på EU-nivå. För svensk del skulle det innebära att återgå till köttkonsumtionen vid EU-inträdet. För att gynna en klimatanpassad kost som bidrar till EU:s klimatmål måste även priset på vegetarisk mat, grönsaker och frukt sänkas.

Enligt uppgift från Världsnaturfonden WWF går varje år 11,6 miljarder euro i bidrag från EU till jordbrukare i EU:s Östersjöstater. Det innebär att vi svenskar via våra skattepengar bidrar till att göda Östersjön. En inkomst på 20 000 kr i månaden beräknas varje år bidra med ca 1 600 kr till algblomningen. För av dessa EU-bidrag går endast 10 % till ekologisk hållbar verksamhet och resten till intensiva jordbruk med konstgödsel och bekämpningsmedel. EU-medborgares skatter ska inte subventionera verksamhet som bidrar till att döda livet i Östersjön. Skattepengarna bör i stället bidra till Helcom och Sveriges gemensamma miljömål. Dessa subventioner bör fasas ut.

Trots reformer i rätt riktning bidrar EU:s jordbrukspolitik fortfarande till utvecklingen mot djurfabriker och industriella jordbruk, vilka skapar negativa miljöeffekter genom kemikalieanvändning, genmanipulation, minskad biologisk mångfald och ökade transporter och övergödning av sjöar och hav. För minskad belastning på havet kan odlingsförbud och andra begränsningar för jordbruk och djurproduktion inom känsliga kustområden i Östersjöns avrinningsområde bli nödvändiga.

Alla djur ska ha rätt till ett gott liv och kunna bete sig naturligt. Stora djurfabriker där djur hanteras som råvaror och plågas under långa transporter är inte förenligt med hållbar utveckling och god djuromsorg. Djur ska behandlas som levande varelser som kan känna smärta och rädsla.

Djurtransporterna upprör. Inom EU måste färre djur födas upp och transport ska ske efter slakt i närmiljön. En orsak till att djurtransporterna inte kan förhindras ligger i EU:s regler om varors fria rörlighet som klassar levande djur – som grisar och kalvar – på samma sätt som vilka varor som helst. Sverige har en viktig uppgift att driva på utvecklingen mot att transporter av levande djur minimeras. Varje år transporteras enligt den svenska regeringsrapporten Kännande varelser eller okänsliga varor (SOU 2003:6) över 20 miljoner stora boskapsdjur och över 500 miljoner fjäderfä inom EU:s medlemsländer (EU-15) – många gånger under stort lidande. Endast kortare transporter som inte överstiger totalt åtta timmar bör tillåtas.

3. Jordbrukspolitik m.m. (mp)

Tina Ehn (mp) anför:

Miljöpartiet ser jordbruket som en viktig motor för möjligheten att utveckla samhällets kretslopp, att producera mat, energi och miljötjänster, att skapa arbetstillfällen samt att bevara miljöer viktiga för den biologiska mångfalden. Jordbrukspolitiken måste vara utformad med nytta av de areella näringarna i centrum. Lantbruket är till skillnad från många andra näringar inte flyttbart, utan är till mycket hög utsträckning hänvisat till platsbundna omständigheter, som t.ex. klimat och jordmån. I många regioner är lantbruket också en mycket viktig motor i det lokala näringslivet.

Jordbrukspolitiken måste se vidare än till själva lantbruket. Beröringspunkterna mellan jordbrukspolitik och regionalpolitik är många. Det förekommer en kraftig strukturrationalisering av det svenska lantbruket som leder och har lett till att gårdarna blir större och har koncentrerats till bördigare områden. De stora djurgårdarna innebär att ett stort antal djur samlas inom samma område. Detta ökar risken för näringsläckage och gör det lättare för smittsamma djursjukdomar att få fäste. En fortsatt strukturrationalisering gör också att antalet lantbruk minskar, något som har negativa effekter inte bara för de bönder det berör, utan även för regionalpolitik och miljöpolitik.

Miljöpartiet vill se en annan utveckling – en utveckling av lantbruket i hela landet, vilket ger verksamheter inom såväl traditionella som nya näringar, som t.ex. produktion av ekosystemtjänster. Devisen Hela Sverige ska leva måste vara något annat än en tom slogan. En mer rättvis jordbrukspolitik inom EU och välutformade miljö- och landsbygdsprogram har förutsättningar att gynna det svenska lantbruket. För detta krävs dock tydligare politiska visioner om utveckling av ekologiskt jordbruk och uthållighet.

Tyvär finns det negativa effekter av den europeiska jordbrukspolitiken, med orättvisa regler som inte gynnar vare sig miljön eller bonden i t.ex. Sverige. Ett exempel är vilken definition man som medlemsland kan ha på en betesmark.

Miljöpartiet vill att det svenska jordbruket ska producera livsmedel genom långsiktiga hållbara metoder. Miljöpartiet lägger stor vikt vid att de ekologiska jordbruksmetoderna utvecklas och att uppsätta mål för ekolo-

gisk produktion nås, att Sveriges djuruppfödare ges möjlighet att ha höga krav på en god djuromsorg, att djur inte ska utsättas för långa onödiga transporter och att djurskyddet utökas. Miljöpartiet har tillsammans med den tidigare regeringen uppmärksammat behovet av att utvecklingen av småskalig slakt fortgår och att en enklare och flexiblare lagstiftning för småskalig verksamhet är nödvändig.

Miljöpartiet ser också att jordbrukets klimatutsläpp är en stor del av de totala utsläppen och därför behöver uppmärksammas mer.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Framställningen

Framställning 2008/09:RRS6 Riksrevisionens styrelses framställning angående Tvärvillkorskontroller i EU:s jordbruksstöd:

Riksdagen tillkännager för regeringen vad styrelsen anfört om att regeringen bör precisera ansvar och roller för berörda myndigheter och säkerställa att EG-bestämmelserna om tvärvillkorskontroller tillämpas korrekt och på samma sätt av myndigheterna samt att regeringen regelbundet bör följa upp hur systemet med tvärvillkorskontroller fungerar.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:So497 av Jan Lindholm m.fl. (mp):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU:s stöd till tobaksodling ska upphöra.

2008/09:MJ210 av Sten Bergheden (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tvärvillkoren för lantbrukare.

2008/09:MJ211 av Sten Bergheden (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillåta lantbrukare att använda svart träda.

2008/09:MJ216 av Per Svedberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra förutsättningarna för fåbodar och bruk av desamma.

2008/09:MJ227 av Christer Winbäck (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om slopande av sockerbidraget i EU.

2008/09:MJ229 av Tina Ehn (mp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stödet till kantzoner i jordbrukslandskapet.

2008/09:MJ248 av Mats Berglind (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör göra en översyn av regelverket för ekologisk odling i Sverige i syfte att förbättra och förenkla regelverket.

2008/09:MJ252 av Betty Malmberg och Sven Yngve Persson (båda m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att upphäva målet som anger att den certifierade ekologiska odlingen vid utgången av 2010 minst bör uppgå till 20 % av landets jordbruksmark.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att upphäva målet som anger att 25 % av den offentliga konsumtionen av livsmedel ska avse certifierade ekologiska livsmedel 2010.

2008/09:MJ272 av Börje Vestlund (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen aktivt bör verka för en förändring av EU:s jordbrukspolitik.

2008/09:MJ282 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen rensar bort könsdiskriminerande text i ett nytt förslag till rennäringspolitik och rennäringslagstiftning.

2008/09:MJ307 av Maria Plass (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ändring av reglerna kring klassificeringen av svenskproducerade viner.

2008/09:MJ333 av Åke Sandström och Birgitta Sellén (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av produktionskopplade ersättningar i landets mindre gynnade områden.

2008/09:MJ342 av Maria Plass (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna att ändra regelverken i syfte att underlätta för mobila slakterier.

2008/09:MJ345 av Sven Yngve Persson m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en vital skånsk näring.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om betydelsen av en skånsk livsmedelsproduktion.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skånsk bioenergiproduktion.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bo och verka på landsbygden.

2008/09:MJ346 av Sven Yngve Persson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en komplettering av miljökonsekvensbeskrivningen i miljöbalken.

2008/09:MJ359 av Kenneth Johansson och Åke Sandström (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om viltbruk som en ekologiskt uthållig näringsverksamhet jämförd med jord- och skogsbruk.

2008/09:MJ369 av Magdalena Streijffert m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd till ekologisk och rättvisemärkt produktion.

2008/09:MJ385 av Sinikka Bohlin och Phia Andersson (båda s):

Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen angående samiska kvinnors rättigheter i rennäringslagstiftningen.

2008/09:MJ392 av Patrik Björck m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla landsbygden.

2008/09:MJ394 av Staffan Danielsson och Sven Bergström (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökad satsning på skydds-zoner längs vattendrag.

2008/09:MJ441 av Jan Andersson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ersättningsnivåer i gårdsstödet.

2008/09:MJ444 av Staffan Danielsson och Johan Linander (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda den svenska åkermarkens användning och miljöstödens utformning i ett globalt klimat- och resursperspektiv avseende produktion av mat och bioenergi och biodrivmedel samt nyttjandet av extensiva odlingsystem.

2008/09: MJ459 av Lars Ohly m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska agera för att ett slutdatum då kontraproduktiva subventioner som stöder kött- och mejeriindustrin ska vara utfasade på EU-nivå.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom CAP:s hälsoöversyn bör verka för att EU:s bidrag och subventioner inom jordbruk och transportsektorn bidrar till att förbättra Östersjöns miljö.
54. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör agera för ett nytt regelsystem på EU-nivå som gynnar närproducerade livsmedel och lokala slakterier.

2008/09: MJ471 av Gunvor G Ericson (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det behövs en ny hästutredning som knyter ihop de ämnesområden som belyses i motionen och som har relevans för hästen, hästägandet och hästföretagandet.

2008/09: MJ473 av Cecilia Widegren m.fl. (m, c, fp, kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja tillväxten i Skaraborg.

2008/09: MJ491 av Sven Bergström m.fl. (c, m, fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av utvecklingsarbete, informationsinsatser och rådgivning för småskalig ekologisk odling i Sverige.

2008/09: MJ494 av Anders Ygeman m.fl. (s):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om klimatöversyn av hela livsmedelskedjan.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att minska jordbrukets näringsläckage.

2008/09: MJ496 av Ulf Holm (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en analys av EU:s jordbrukspolitikens negativa inverkan på folkhälsan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU:s subventioner till vin- och tobaksodling bör avvecklas.

2008/09:MJ500 av Tina Ehn och Bodil Ceballos (båda mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning som belyser jordbrukets och jordbruksyrkets betydelse i ett samhälle utan olja.

2008/09:MJ502 av Tina Ehn m.fl. (mp):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Jordbruksverket i uppdrag att se över behovet av precisering av miljöbalkens allmänna hänsynsregler för jordbruket.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ha förbättringar för miljön som biologisk mångfald som en överordnad princip vid förhandlingar om förändringar av EU:s jordbrukspolitik.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att man vid den förestående omfördelningen av pengarna inom landsbygdsprogrammet påtagligt bör öka stödet till åtgärder för att bevara biologisk mångfald i jordbruket.

2008/09:N350 av Rosita Runegrund (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om länsstyrelsernas roll i de regionala genomförandestrategierna inom landsbygdsprogrammet.

2008/09:N440 av Tina Ehn m.fl. (mp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU:s jordbruks-subsventioner inriktas på mer biogas.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 13

Motion	Motionärer	Yrkanden
13. Jordbrukspolitik m.m. – förenklad beredning		
2008/09:MJ216	Per Svedberg (s)	
2008/09:MJ307	Maria Plass (m)	
2008/09:MJ345	Sven Yngve Persson m.fl. (m)	1, 2 och 4
2008/09:MJ473	Cecilia Widegren m.fl. (m, c, fp, kd)	
2008/09:N350	Rosita Runegrund (kd)	2